

Georgius Tranoscius Teschiniensis /
Jiří Třanovský
(1592 – 1637)

Duchovné piesne zo spevníka *Cithara Sanctorum* (1636) – výber /
Hymns from the *Cithara Sanctorum* (1636) – Selection

Musicalia Istropolitana

Vydanie zväzku sa realizovalo v rámci projektu Ministerstva školstva, výskumu a športu Slovenskej republiky
a Slovenskej akadémie vied (VEGA č. 1/0331/20 – 23)

Katedra muzikológie
Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave

Musicalia Istropolitana 4

Zväzok / Volume 4/2

Georgius Transcius Teschiniensis / Jiří Třanovský

(1592 – 1637)

Duchovné piesne zo spevníka *Cithara Sanctorum* (1636) – výber / Hymns from the *Cithara Sanctorum* (1636) – Selection

autorka štúdie a kritickej edície skladby / study and critical editing by

Adriana Grešová-Sekelská

Bratislava 2023

Musicalia Istropolitana 4/2

Vedecký redaktor edície / General editor: *Marta Hulková*

Recenzenti / Reviewers: *Peter Ruščin, Marta Hulková*

Anglický preklad / English by: *Monika Dorna*

Jazyková korektúra slovenského textu / Slovak text proofread by: *Katarína Muzíková*

Návrh obálky / Cover design: *Vladislav Malast*

Technická spolupráca / Technical support: *Peter Ján Martinček*

Redakčná rada edície Musicalia Istropolitana / Musicalia Istropolitana Series Advisory Board:

Edita Bugalová, Jana Kalinayová-Bartová, Darina Múdra, Eva Szóradová, Peter Zajáček

Obrazová ilustrácia na obálke / Cover illustration:

[Třanovský] TRÁNOWSKÝ, Giřk: *Konffessý Augspurská: budřto, Wyznánj Wjry Swaté Ewangelistské*. Krystoff Kutč: Olomouc, 1620. s. 60.

Ústredná knižnica Slovenskej akadémie vied, sign.: V. teol. 4361.

ISBN (tlačená publikácia / printed version) 978-80-8127-395-7

ISBN (elektronická verzia / digital version) 978-80-8127-396-4

© Štúdia / Study: *Adriana Grešová-Sekelská, 2023*

© Kritická edícia / Critical editing: *Adriana Grešová-Sekelská, 2023*

© Univerzita Komenského v Bratislave, Filozofická fakulta, Katedra muzikológie, Bratislava 2023

V prípade záujmu o party nás kontaktujte prostredníctvom: / To obtain the parts, contact us via:

e-mail: muzikologia@uniba.sk

Vydavateľ / Publisher: STIMUL, fif.stimul@uniba.sk

Tlač / Print: DOLIS GOEN s. r. o., Bratislava

Obsah

Duchovné piesne	IX
Georgius Tranoscius Teschiniensis / Jiří Třanovský (1592 – 1637)...	XII
Duchovné piesne v <i>Cithare Sanctorum</i> (1636)	XIV
Hudobná analýza vybraných skladieb.....	XVI
Pramene a pramenné edície	XIX
Literatúra	XX
Faksimile	XXI

Kritická edícia	1
<i>Slyste pobožnj novinu</i>	2
<i>Genž sy trpěl za nás</i>	4
<i>Poděkugmež Krystu Pánu</i>	6
<i>Otče Nebeský Bože</i>	8
<i>Ay dinná Maudrost, dobrotá</i>	10
<i>Otče světél, děkugemet'</i>	12
<i>Rozhňeval se mŭg milý Pán</i>	14
<i>GEžjssy dárce milosti</i>	16

Edičné poznámky.....	18
Revízna správa	20

Contents

Hymns	IX
Georgius Tranoscius Teschiniensis / Jiří Třanovský (1592 – 1637)...	XII
Hymns in <i>Cithara Sanctorum</i> (1636).....	XIV
Musical Analysis of Selected Compositions	XVII
Sources and Source Editions	XIX
Bibliography	XX
Facsimiles	XXI

Critical Edition.....	1
<i>Slyste pobožnj novinu</i>	2
<i>Genž sy trpěl za nás</i>	4
<i>Poděkugmež Krystu Pánu</i>	6
<i>Otče Nebeský Bože</i>	8
<i>Ay dinná Maudrost, dobrotá</i>	10
<i>Otče světél, děkugemet'</i>	12
<i>Rozhňeval se mŭg milý Pán</i>	14
<i>GEžjssy dárce milosti</i>	16
Editorial Notes	18
Critical Notes	20

Duchovné piesne

Séria *Musicalia Istropolitana*¹ sprístupňuje hudobné pamiatky renesancie, baroka a klasicizmu z územia dnešného Slovenska, ktoré sú cenné aj v medzinárodnom priestore. Presne takým je aj dielo Jiřího Třanovského, exulanta, pochádzajúceho z moravsko-sliezského kultúrneho prostredia, ktorý počas niekoľkých storočí zasiahol do dejín duchovnej piesne nielen v prospech evanjelických cirkevných spoločenstiev slovenských veriacich, ale aj v kontexte minimálne strednej Európy. V rámci toho zväzku publikujeme 8 piesní Jiřího Třanovského, pri ktorých predpokladáme jeho autorstvo textu i melódie.

Český literárny historik Josef Jireček (1825 – 1888) uzatvára svoje priekopnícke dielo o dejinách českej duchovnej piesne konštatovaním, že v kancionáloch leží veľký a ľahko dosiahnuteľný poklad.² Podľa Jirečka je však zvláštne, že tento materiál ostal nepovšimnutý. To sú vety koncipované na konci 19. storočia, ktoré mali vzbudiť záujem o duchovné piesne medzi historikmi, etnografmi, muzikológmi a literárnymi historikmi. Ani po vyše storočí sa však situácia konkrétne na Slovensku zásadne nezmenila. V kancionáloch stále leží veľa neprebádaného. Niet sa čo čudovať. Téma duchovných piesní nie je prvoplánovo atraktívna. Jeden kancionál, to sú neraz stovky a stovky

¹ Pozri tiež LÖWENSTERN, Matthäus Apelles von: *Erbarms dich mein, o Herre Gott*. (Ed. Peter Ján Martinček), (= *Musicalia Istropolitana* 5/4). Bratislava: Stimul 2022; LÖWENSTERN, Matthäus Apelles von: *Lobe den Herren meine Seele, Nun danket alle Gott*. (Ed. Peter Ján Martinček), (= *Musicalia Istropolitana* 5/3). Bratislava: Stimul 2019; CAPRICORNUS, Samuel: *Opus Musicum* (Nürnberg 1655): *Benignissime Jesu (no. 15), O venerabile Sacramentum (no. 18)*. (Ed. Jana Kalinayová-Bartová), (= *Musicalia Istropolitana* 9/1). Bratislava: Stimul, 2018; BESARD, Jean-Baptiste: *Thesaurus Harmonicus* (Coloniae Agrippinae 1603) *Liber Primus: Praeludia – výber*. (Ed. Michal Hottmar), (= *Musicalia Istropolitana* 6/1). Bratislava: Stimul, 2016.

² JIREČEK, Josef: *Hymnologia bohémica. Dějiny církevního básnictví českého až do XVIII. století*. Praha: Nákladem Královské české společnosti nauk, 1878, s. 97.

Hymns

The *Musicalia Istropolitana* series¹ presents musical sources of the Renaissance, Baroque, and Classical periods from the territory of present-day Slovakia, which are of value internationally, too. One of these is the oeuvre of Georgius Tranoscius Teschiniensis (Jiří Třanovský), an exile from the Moravian-Silesian cultural milieu, who played a major role in the history of hymns for several decades not only among Slovak Lutheran congregations, but also in the Central European context, to say the least. This volume contains eight hymns whose texts and melodies were presumably authored by him.

The Czech literary historian Josef Jireček (1825 – 1888) ends his pioneering work on the history of Czech hymns concluding that a great, easily acquirable treasure lies in hymnals.² He wonders, however, why this material remains unnoticed. These are statements from the late nineteenth century, meant to stir interest in hymns among historians, ethnographers, musicologists, and literary historians. However, the situation, especially in Slovakia, has not changed much even after more than a century. Hymnals still have a lot of unresearched aspects. And that is no wonder. As a subject, hymns are not attractive at first

¹ See also LÖWENSTERN, Matthäus Apelles von: *Erbarms dich mein, o Herre Gott*. (Ed. Peter Ján Martinček), (= *Musicalia Istropolitana* 5/4). Bratislava: Stimul 2022; LÖWENSTERN, Matthäus Apelles von: *Lobe den Herren meine Seele, Nun danket alle Gott*. (Ed. Peter Ján Martinček), (= *Musicalia Istropolitana* 5/3). Bratislava: Stimul 2019; CAPRICORNUS, Samuel: *Opus Musicum* (Nürnberg 1655): *Benignissime Jesu (no. 15), O venerabile Sacramentum (no. 18)*. (Ed. Jana Kalinayová-Bartová), (= *Musicalia Istropolitana* 9/1). Bratislava: Stimul, 2018; BESARD, Jean-Baptiste: *Thesaurus Harmonicus* (Coloniae Agrippinae 1603) *Liber Primus: Praeludia – výber*. (Ed. Michal Hottmar), (= *Musicalia Istropolitana* 6/1). Bratislava: Stimul, 2016.

² JIREČEK, Josef: *Hymnologia bohémica. Dějiny církevního básnictví českého až do XVIII. století* [Hymnologia Bohemica. The History of Czech Ecclesiastical Poetry until the Eighteenth Century]. Prague: Nákladem Královské české společnosti nauk, 1878, p. 97.

piesní, ktorých výskum stojí množstvo času a trpezlivosti. Pre hudobných historikov a teoretikov, ale aj pre interpretov a publikum orientované na klasickú hudbu navyše ide o prostú jednohlasnú pieseň spievanú masovo veriacimi – hudobnými laikmi. Viaceré z nich sú dokonca v prameňoch zapísané iba v textovej podobe bez notácie. Zdá sa, že duchovné piesne nie sú dostatočne hudobne sofistikované. Chýba bohatá harmónia, kontrapunkt, či orchestrácia. Ale je tomu naozaj tak? Duchovná pieseň je totiž integrálnou súčasťou veľmi širokého hudobného repertoáru. Od svojho vzostupu v 16. storočí až po súčasnú hudbu možno v duchovnej piesni nájsť ten veľký a ľahko dosiahnuteľný poklad, na ktorý narážal Josef Jireček. Kvalitný hudobný motívický materiál, ktorý ľudia poznajú a možno s ním narábať nakoľko to len fantázia a remeselná zručnosť skladateľa dovolí. Prechádzajúc rôznymi spracovaniami možno v duchovnej piesni objaviť aj harmóniu, aj kontrapunkt ako aj možnú orchestráciu. Tá sa objaví vždy, keď po duchovnej piesni siahne dobrý hudobný skladateľ, či interpret.

Kresťanské duchovné piesne zažili prvú výraznú vlnu popularity v štvrtom storočí. Zásluha na ich vzostupe sa pripisuje cirkevnému otcovi Ambrózovi (340 – 397).³ V tomto období vzniklo niekoľko legendárnych latinských textov, ktoré sa ťahajú v prekladoch a parafrázach ako zlatá nit' až do súčasných spevníkov. Prepájajú tak súčasnosť so starokresťanskou tradíciou. Spev duchovných piesní bol v priebehu storočí postupne eliminovaný. Druhý vzostup spevu duchovných piesní, tentokrát v národnom jazyku priniesla reformácia. Oproti gregoriánskemu chorálu, ktorý spieval školený zbor sa do spevu piesní malo zapájať celé zhromaždenie. Samotný reformátor Martin Luther (1483 – 1546) je autorom 36 piesní,⁴ ktoré sa bleskurýchlo rozšírili.

³ HOPPIN, Richard H.: *Hudba stredoveku*. Bratislava: Hudobné centrum, 2007, s. 51.

⁴ LUTHER, Martin: *Die Lieder*. (Eds. Johannes Schilling, Jürgen Heidrich), Stuttgart: Carus-Verlag, 2017.

sight. A hymnal often contains hundreds of hymns whose research requires a lot of time and patience. Moreover, for music historians and theoreticians, as well as for performers and the public interested in classical music, they represent simple monophonic songs sung by masses of believers uneducated in music. What is more, many of them are written in the sources without notation, only with their text. Hymns appear to be musically unsophisticated. They lack rich harmony, counterpoint, or orchestration. But is that really so? Hymns form an integral part of a very broad musical repertoire. From their sixteenth-century boom up to contemporary music, a great and easily acquirable treasure can be found in hymns, just like Jireček suggested. They contain valuable musical motifs well-known to the people and these can be arranged in as many ways as the fantasy and craftsmanship of a composer allows. In their various arrangements, hymns may even exhibit harmony, counterpoint, or orchestration, and these always appear when hymns are treated by a good composer or performer.

Christian hymns saw their first major wave of popularity in the fourth century. They boomed largely thanks to the Church Father Ambrose (340 – 397).³ Several legendary Latin texts were written at that time, which weave even into present-day hymnals through their translations and paraphrases. In this way, they connect the present with the Early Christian tradition. Over the centuries, singing hymns gradually receded. The second boom in hymn singing, this time in national languages, was brought by the Reformation. Contrary to Gregorian chant, sung by a trained choir, hymns were to be sung by the whole congregation. The reformer Martin Luther (1483 – 1546) himself authored thirty-six hymns⁴ and these spread rapidly. Luther thereby launched an era of dominance of German Protestant chorale. A prominent

³ HOPPIN, Richard H.: *Hudba stredoveku* [Medieval Music]. Bratislava: Hudobné centrum, 2007, p. 51.

⁴ LUTHER, Martin: *Die Lieder*. (Eds. Johannes Schilling, Jürgen Heidrich), Stuttgart: Carus-Verlag, 2017.

Luther tak odštartoval aj éru dominancie nemeckého protestantského chorálu. Výrazná generácia skladateľov siahajúcich po protestantských chorálových melódiách sa objavuje na prelome 16. a 17. storočia. Sú to ranobarokoví hudobníci ako Hans Leo Hassler (1564 – 1612), Samuel Scheidt (1587 – 1654), Johann Herman Schein (1586 – 1630) a najmä Heinrich Schütz (1585 – 1672) považovaný za najvýznamnejšieho nemeckého skladateľa predbachovského obdobia. Hudobná tvorba týchto skladateľov sa udomácnila aj na našom území počas 17. storočia. Pomerne hojne ich nachádzame v odpisoch v našich hudobných zbierkach z tohto obdobia ako aj v podobe autorských hudobných tlačí.⁵ Pri práci s chorálom nezaostávali ani ďalšie generácie nemeckých skladateľov ako Dietrich Buxtehude (1637 – 1707), Johann Pachelbel (1653 – 1706), či neskôr Johann Sebastian Bach (1685 – 1750). V našom prostredí sú signifikantné najmä dve hudobné pamiatky zo 17. storočia obsahujúce úpravy duchovných piesní pre klávesový nástroj. *Vietorisova tabulatúra*⁶ a *Pestrý zborník*⁷, ktoré obsahujú rôznorodý hudobný repertoár. Ich významnou súčasťou je však práve duchovná pieseň.

⁵ Napr. v rámci *Bardejovskej a Levočskej zbierky hudobnín* ako aj v hudobných inventároch zo 17. storočia. Pozri MURÁNYI, Róbert Árpád: *Thematisches Verzeichnis der Musiksammlung von Bartfeld (Bártfa)*. (=Deutsche Musik im Osten 2), Bonn: Gudrun Schröder Verlag, 1991; HULKOVÁ, Marta: Zhody a odlišnosti Bardejovskej a Levočskej zbierky hudobnín (16. a 17. storočie). In: *Slovenská hudba* 25 (1999), č. 2/3, s. 150 – 200; KALINAYOVÁ, Jana a kolektív autorov: *Hudobné inventáre a repertoár viachlasnej hudby na Slovensku v 16. – 17. storočí*. Bratislava: SNM-HuM, 1994.

⁶ *Tabulatura Vietoris saeculi XVII*. (Eds. Ilona Ferenczi – Marta Hulková), Bratislava – Budapest: OPUS, MTA, 1986, 2018.

⁷ *Pestrý zborník – Tabulatura Miscellanea*. (Ed. Ladislav Kačic), Bratislava: Hudobné centrum, 2005.

generation of composers who utilised Protestant chorale melodies appeared at the turn of the sixteenth and the seventeenth centuries. They included early Baroque musicians such as Hans Leo Hassler (1564 – 1612), Samuel Scheidt (1587 – 1654), Johann Herman Schein (1586 – 1630), and, especially, Heinrich Schütz (1585 – 1672) who is considered to be the most significant German composer of the pre-Bach era. Over the seventeenth century, the oeuvres of these composers gained a foothold even in the territory of present-day Slovakia. Quite many of them were copied into musical collections or appeared in single-author prints in that period.⁵ Another generation of German composers, including Dietrich Buxtehude (1637 – 1707), Johann Pachelbel (1653 – 1706), and Johann Sebastian Bach (1685 – 1750), did not lag behind in working with chorales, either. In the territory of present-day Slovakia, two seventeenth-century sources of music containing arrangements of hymns for keyboard instruments stand out. These are the *Vietoris Tablatur*⁶ and the *Tabulatura Miscellanea*⁷, both containing a diverse repertoire whose significant part consists of hymns.

⁵ For example, in the *Bardejov* and the *Levoča Collections of Music*, as well as in seventeenth-century inventories of music. See MURÁNYI, Róbert Árpád: *Thematisches Verzeichnis der Musiksammlung von Bartfeld (Bártfa)*. (=Deutsche Musik im Osten 2), Bonn: Gudrun Schröder Verlag, 1991; HULKOVÁ, Marta: Zhody a odlišnosti Bardejovskej a Levočskej zbierky hudobnín (16. a 17. storočie) [Correspondences and Differences of the Bardejov and the Levoča Music Collections (The Sixteenth and Seventeenth Centuries)]. In: *Slovenská hudba* 25 (1999), No. 2/3, pp. 150 – 200; KALINAYOVÁ, Jana a kolektív autorov: *Hudobné inventáre a repertoár viachlasnej hudby na Slovensku v 16. – 17. storočí* [Musical Inventories and the Repertoire of Polyphonic Music in Slovakia in the Sixteenth and the Seventeenth Centuries]. Bratislava: SNM-HuM, 1994.

⁶ *Tabulatura Vietoris saeculi XVII*. (Eds. Ilona Ferenczi – Marta Hulková), Bratislava – Budapest: OPUS, MTA, 1986, 2018.

⁷ *Pestrý zborník – Tabulatura Miscellanea*. (Ed. Ladislav Kačic), Bratislava: Hudobné centrum, 2005.

**Georgius Transcius Teschiniensis / Jiří Třanovský
(1592 – 1637)**

Jednou z najznámejších postáv dejín duchovnej piesne v strednej Európe je humanistický vzdelanec Jiří Třanovský (1592 – 1637). Ten bol autorom textov približne 180 duchovných piesní čo z neho robí azda najvýznamnejšieho stredoeurópskeho hymnografa.⁸ Hlásia sa k nemu v Čechách, na Morave, v Sliezske, Poľsku a najmä na Slovensku, kde sa jeho dielo používalo až do konca 20. storočia. Bol typický humanistický vzdelanec svojej doby. Dlhotrjavá využitelnosť a nadčasovosť jeho diela však ukazuje, že nebol len všedným dobovým humanistom, ale ide o výnimočného autora. Narodil sa 9. apríla 1592 v mestečku Tešín. Pochádzal z rodiny zámožných mešťanov, kde sa mu dostalo výchovy v luteránskej viere. Prvé vzdelanie získal na miestnej latinskej škole. V mladom veku odchádza za štúdiom do lužického mestečka Guben a neskôr až k Baltskému moru do mesta Kolobrzeg. Tam sa nachádzala významná latinská škola, kde sa kládol dôraz na antickú poéziu. Neskôr bol imatrikulovaný na univerzite vo Wittenbergu. Po absolvovaní štúdií mladý Třanovský pôsobí ako učiteľ – v Prahe, v Třeboni a v Holešove. Neskôr pôsobil vo Valašskom Meziříčí ako evanjelický farár. Vojná, mor a náboženské prenasledovanie Třanovského vyhnalo do mestečka Bielsko-Biala v Sliezske, kde chvíľu pôsobil ako kazateľ. V roku 1629 mu vyšla tlačou zbierka štvorhlasných latinských ód *Odorum Sacrarum Sive Hymnorum*. V Bielsku sa dlho nezdržal a kvôli protireformácii odchádza aj odtiaľ. Presúva sa na Oravský zámok – na územie vtedajšieho Uhorska, kde bola v tom

⁸ Pozri napr. ĎUROVIČ, Ján: *Životopis Juraja Tranovského*. Liptovský Mikuláš: Transcius, 1942; BOKESZOVÁ-HANÁKOVÁ, Zdenka: *Hudba v díle Třanovského*. Praha: Státní tiskárna, 1937; SPRATEK, Daniel: Jiří Třanovský – život, dílo a odkaz na rodném Těšínku. In: *Zborník Oravského múzea XXVIII*, 2011; GREŠOVÁ, Adriana: *Juraj Tranovský a jeho význam vo vývoji duchovnej piesne v 17. storočí* [Dizertačná práca]. Bratislava FiF UK 2020.

**Georgius Transcius Teschiniensis / Jiří Třanovský
(1592 – 1637)**

One of the best-known figures in the history of hymns in Central Europe is the humanist scholar Georgius Transcius Teschiniensis / Jiří Třanovský (1592 – 1637). He wrote texts to about a hundred and eighty hymns, and this makes him probably the most significant Central European hymnist.⁸ He was popular in Bohemia, Moravia, Silesia, Poland and, especially, Slovakia, where his works were in use until as late as the end of the twentieth century. Transcius was a typical humanist scholar of his time. The durability and timelessness of his works shows that he was not an ordinary humanist but an exceptional author. He was born on 9 April 1592 in the town of Cieszyn. He came from a family of wealthy burghers and was educated in the Lutheran faith. He first studied at the local Latin school. At a young age, he left to pursue studies in Guben in Lusatia and, later, in Kolobrzeg at the Baltic Sea. A significant Latin school was functioning in the latter town, which placed an emphasis on antique poetry. He later enrolled at the University of Wittenberg. After graduation, young Transcius worked as a teacher in Prague, Třeboň, and Holešov. He was later active as a Lutheran priest in Valašské Meziříčí. War, the plague, and religious persecution compelled him to move to the small town of Bielsko-Biala in Silesia, where he was a preacher for a short time. His *Odorum Sacrarum Sive Hymnorum* collection of Latin odes for four voices was

⁸ See, e.g., ĎUROVIČ, Ján: *Životopis Juraja Tranovského* [The Life of Georgius Transcius]. Liptovský Mikuláš: Transcius, 1942; BOKESZOVÁ-HANÁKOVÁ, Zdenka: *Hudba v díle Třanovského* [Music in Transcius's Oeuvre]. Prague: Státní tiskárna, 1937; SPRATEK, Daniel: Jiří Třanovský – život, dílo a odkaz na rodném Těšínku [Georgius Transcius: Life, Oeuvre, and Legacy in Teschen, His Homeland]. In: *Zborník Oravského múzea XXVIII*, 2011; GREŠOVÁ, Adriana: *Juraj Tranovský a jeho význam vo vývoji duchovnej piesne v 17. storočí* [Georgius Transcius and His Significance for the Development of Hymns in the Seventeenth Century] [Dissertation], Bratislava FiF UK 2020.

čase väčšia náboženská sloboda. V roku 1631 ho povolali za farára na Liptov. Na starosti tu mal cirkev vo Svätom Mikuláši (dnes Liptovský Mikuláš) a príľahlú obec Okoličné. Svätý Mikuláš i okolité dediny boli väčšinou evanjelické. Po vypätej situácii v rodnom kraji, ktorý musel nútene opustiť, našiel Třanovský v Uhorsku pokoj. Hrôzy tridsaťročnej vojny, pred ktorými musel viackrát utekať mu však podlomili zdravie. Koncom roka 1635 Třanovský dokončil a odovzdal do tlače svoje najvýznamnejšie dielo, ktorým je spevník *Cithara Sanctorum*. Vtedy nemohol tušiť, že jeho kancionál ovládne luteránske domácnosti v regióne na takmer štyri storočia. Spevník bol vytlačený v Levoči v priebehu roka 1636 u tlačiaru Vavřinca Brewera. Z literárneho hľadiska sa zostavovateľ opieral o staršie české preklady Biblie, Lutherove spisy a dobové spevníky prevažne českého a moravského pôvodu. Výraznejšiu jazykovú skupinu tvoria piesne latinského pôvodu. Ide najmä o všeobecne rozšírené piesne naprieč celou Európou. Třanovský do spevníka pojal aj viaceré piesne, s ktorými sa zoznámil na území Uhorska. Spojenie všetkých týchto vplyvov (nemeckých, českých, latinských, uhorských) do jedného celku robia spevník jedinečným. Približne štvrtinu repertoáru tvoria piesne, ktoré doposiaľ neboli zaznamenané v skorších prameňoch. Ich autorstvo pripisujeme Třanovskému. Ide o texty úctyhodných 180 piesní, a to ako originálnych, tak aj preložených z nemčiny a latinčiny.

Po melodickej stránke v spevníku dominuje repertoár českého a moravského pôvodu. Pri identifikácii najstaršieho výskytu melódií evidujeme takmer 30 rôznych bohémikálnych hymnologických prameňov. Z nemeckého prostredia v spevníku nájdeme mená známych skladateľských osobností 16. a prvej polovice 17. storočia, ako Johann Walter (*Erhalt uns, Herr, bei deinem Wort*), Melchior Vulpius (*Christus der ist mein Leben*), Nicolaus Hermann (*Wenn mein Stündlein verhanden ist*), Bartolomäus Gesius (*Du Friedenfürst, Herr Jesu Christ*), Nicolaus Decius (*O Lamm Gottes, unschuldig; Allein Gott in der höh sey Ehr*), Hans Leo Haßler (*Herzlich thut mich verlangen*) a i. Väčšina nemeckého repertoáru

published in 1629. He did not stay long in Bielsko-Biala and left again due to Counter-Reformation. He moved to Orava Castle in the territory of former Hungary, where there was greater religious freedom at that time. In 1631, he was appointed as a priest in the Liptov region. He was entrusted with the church in Svätý Mikuláš (the present-day Liptovský Mikuláš) and the adjoining village of Okoličné. Svätý Mikuláš and the surrounding villages were mostly Lutheran. After the situation escalated in his homeland, which he had to leave so abruptly, Transcius found peace in Hungary. Nevertheless, the horrors of the Thirty Years' War, which he had to flee from several times, ruined his health. In late 1635, Transcius completed his most significant work, the *Cithara Sanctorum* hymnal, and submitted it for print. He could not have foreseen that his hymnal would dominate the Lutheran households of the region for almost four centuries. The hymnal was printed in Levoča in the printing house of Vavřinec Brewer in 1636. From the literary perspective, the compiler drew from earlier Czech translations of the Bible, Luther's writings, and contemporary hymnals mostly of Bohemian or Moravian origin. Hymns of Latin origin form a significant lingual group in it. These were mainly hymns that were widespread all over Europe. In his hymnal, Transcius also included several hymns he encountered in the territory of Hungary. It is this combination of all these influences (German, Bohemian, Latin, Hungarian) into a single unit that makes his hymnal unique. About a quarter of the repertoire consists of hymns that had not been recorded in earlier sources and these are the ones that may be attributed to Transcius. They consist of the texts of as many as a hundred and eighty hymns, including original ones and ones translated from German or Latin.

As for melody, a repertoire of a Bohemian and Moravian origin prevails in the hymnal. When looking at the earliest occurrences of the melodies, almost thirty various hymnological sources of Bohemian origin can be identified. From the German milieu, the hymnal contains the names of some well-known composers of the sixteenth century

pochádza z prvej polovice 16. storočia. Výrazným spôsobom dominujú piesne z najstarších luteránskych prameňov: *Eyn Enchiridion* (Erfurt, 1524) a *Eyn geystlich Gesangk Buchleyn* (Erfurt, 1524).⁹ V priebehu roku 1636 Třanovský vážne ochorel. O chorobe nie je nič známe, len to, že bol na lôžku osem mesiacov. Zomrel 29. mája 1637. Nedožil sa ani druhého vydania spevníka. Stovky rokov po svojej smrti však Třanovský stále dokáže inšpirovať literátov, teológov, či hudobných skladateľov.

Duchovné piesne v *Cithare Sanctorum* (1636)

Piesne aj iné texty sú v *Cithare Sanctorum* (CS) nečíslované. Určiť presný počet piesní je pre členitosť niektorých textov pomerne zložitá. Ani doterajší bádatelia zaoberajúci sa *Citharou Sanctorum* v tom nie sú jednotní. V spevníku sa však nenachádzajú iba duchovné piesne, ale tiež biblické texty i drobné textové útvary versiculá, resp. veršičky, ktoré sa v dnešnej evanjelickej bohoslužobnej praxi označujú pod pojmom antifóny. Prácu značne sťažuje i nekompletnosť spevníka. Súhrnne sa v spevníkovej časti nachádza 471 textových jednotiek vrátane 34 antifón a 34 biblických textov, ktorých drvivú väčšinu tvoria žalmy. Okrem nich sa tu nachádzajú novozmluvné texty z Lukášovho evanjelia. Duchovných piesní sme dohromady narátali 403.

Predpokladáme, že Třanovského melódií je 8. Tento počet je determinovaný melódiami, ktoré neboli identifikované v žiadnom skoršom prameni. Je však možné, že pri pokračujúcom výskume, sa niektoré piesne podarí identifikovať. Nateraz ich autorstvo pripisujeme Třanovskému, hoci u niektorých piesní možno mať pochybnosť.

⁹ GREŠOVÁ, Adriana: *Juraj Třanovský a jeho význam vo vývoji duchovnej piesne v 17. storočí* [Dizertačná práca], Bratislava FiF UK 2020, s. 132.

and the first half of the seventeenth century, like Johann Walter (*Erhalt uns, Herr, bei deinem Wort*), Melchior Vulpus (*Christus der ist mein Leben*), Nicolaus Hermann (*Wenn mein Stündlein verbunden ist*), Bartolomäus Geisius (*Du Friedenfürst, Herr Jesu Christ*), Nicolaus Decius (*O Lamm Gottes, unschuldig; Allein Gott in der höh sey Ehr*), Hans Leo Haßler (*Herzlich thut mich verlangen*), and others. The majority of the German repertoire comes from the first half of the sixteenth century. Hymns from the oldest Lutheran sources of *Eyn Enchiridion* (Erfurt, 1524) and *Eyn geystlich Gesangk Buchleyn* (Erfurt, 1524) prevail significantly.⁹ In 1636, Transcius fell seriously ill. We do not know anything specific about his illness, except for the fact that he spent eight months in bed and died on 29 May 1637. He did not live to see the second edition of his hymnal. Even centuries after his death, however, Transcius keeps inspiring literati, theologians, and composers.

The Hymns in *Cithara Sanctorum* (1636)

In the *Cithara Sanctorum* (CS), the hymns and the other texts are unnumbered. Due to the segmentation of some of the texts, it is quite difficult to determine the exact number of the hymns. The researchers dealing with the hymnal still disagree on this. Moreover, *Cithara Sanctorum* does not contain only hymns, but also Biblical texts and some minor textual forms, like versicles, labelled as antiphons in the present-day practice of Lutheran Divine Services. The matter is further complicated by the incompleteness of the hymnal. In total, the hymnal part contains four hundred and seventy-one units of text, including thirty-four antiphons and thirty-four Biblical texts, whose vast majority consists of psalms. In addition, there are New Testament texts from the Gospel of Luke. We have counted four hundred and three hymns in total.

⁹ GREŠOVÁ, Adriana: *Juraj Třanovský a jeho význam vo vývoji duchovnej piesne v 17. storočí* [Georgius Transcius and His Significance for the Development of Hymns in the Seventeenth Century] [Dissertation], Bratislava FiF UK 2020, p. 132.

Pieseň *Otče Nebeský Bože / Známe to Pane Bože nás* je s nadpisom „Druhé Kyrýe“, čo svedčí o tom, že sa spieva v úvodnej časti služieb Božích a má kajúcný charakter. Pieseň začína sólovou intonáciou *Otče Nebeský Bože*, ktorú spieva liturg. Táto melódia sa nachádza vo štvorhlase v *Banskobystrickej agende* z roku 1585,¹⁰ pri texte „*Pro Gezu Krysta sina twého smil: se nad namij*“. Za intonáciou nasleduje pieseň *Známe to Pane Bože nás*, ktorú má spievať celé zhromaždenie. Predpokladáme, že by mohla po textovej aj melodickej stránke patriť Třanovskému. Neistá je i pieseň *Poděkujmež Krystu Pánu*, ktorej staršia verzia textu sa nachádza v zbierke piesní z Pribišovho katechizmu z roku 1634. V podobe v akej sa objavila v *Cithare Sanctorum* však skôr doložená nebola a zatiaľ nebola identifikovaná ani jej melódia. Nepodarilo sa nájsť ani staršiu verziu textu ani melódie piesne *Shysste pobožnj novinu*. Melódia štýlovo pripomína staršiu piesňovú vrstvu a tak je dôvod domnievať sa, že vznikla pred Třanovským.

Nepochybné Třanovského autorstvo možno predpokladať u troch piesní: *Rozhñeval se můg milý Pán; GEžjsy dárce milosti; Ay dñvná Maudrost, dobrota*. Prvé dve sú opatrené krátkymi poznámkami Třanovského k ich vzniku, ktoré čitateľovi prezrádzajú, že ich autorom je zostavovateľ spevníka. Melódiu piesne *Ay dñvná Maudrost, dobrota* nájdeme v skoršej zbierke Třanovského ód. Inak svoju staršiu hudobnú tvorbu ako podklad pre spevník vo všeobecnosti nepoužíval. Melódie k textom piesní do spevníka Třanovský čerpal zo staršej českej tradície, rád využíval kalvínske metrické melódie. Práve svoje nové texty zvykol podkladať melódiami francúzskych žalmov. Tieto nápevy sú v spevníku dokonca frekventovanejšie ako Třanovského vlastné nové melódie. Predpokladáme, že piesní, ktorých melódiu pripisujeme Třanovskému je 8. Radili sme ich podľa umiestnenia v CS (1636):¹¹

¹⁰ *Bankobystrická agenda*, ms. 1585, s [103].

¹¹ *BUh ohněm Swatě světlosti* sme taktiež pokladali za Třanovského melódiu. Pieseň sa podarilo identifikovať v poľskom prostredí. Za spoluprácu ďakujem Marysii Polaszek.

Eight of the melodies are presumably Transcius’s own ones. This number has been determined by the melodies that have not been identified in any earlier source. However, ongoing research might be able to identify some of these. As of now, we attribute them to Transcius.

The composition *Otče Nebeský Bože / Známe to Pane Bože nás* [God, Heavenly Father / Our Lord God We Know that] bears the title “Druhé Kyrýe [Second Kyrie]”, suggesting that it is sung in the early part of the Divine Service and has a penitential character. It begins with the solo intonation of *Otče Nebeský Bože* sung by the liturgist. The melody figures in a four-part setting in the *Banská Bystrica Agenda* of 1585¹⁰ with the text “*Pro Gezu Krysta sina twého smil: se nad namij* [For Your Son Jesus Christ have mercy on us]”. The intonation is followed by the hymn *Známe to Pane Bože nás*, which was to be sung by the whole congregation. Its text and melody might be presumably by Transcius. The hymn *Poděkujmež Krystu Pánu* [Let Us Thank Christ Our Lord], whose earlier textual version can be found in the anthology of hymns in Pribiš’s Catechism of 1634, is also dubious. In its form present in the *Cithara Sanctorum*, however, it had not been documented earlier and its melody has not been identified yet, either. We did not manage to find any earlier version of the text or the melody of the hymn *Shysste pobožnj novinu* [Hear, You Pious, Tidings], either. In its style, the melody resembles earlier hymns and might have therefore been composed before Transcius.

Transcius’s authorship can be undoubtedly presumed in the case of three hymns: *Rozhñeval se můg milý Pán; GEžjsy dárce milosti; Ay dñvná Maudrost, dobrota*. The first two of these bear short notes by Transcius regarding their date of origin and these reveal that they were authored by the compiler of the hymnal. The melody of the hymn *Ay dñvná Maudrost, dobrota* figures in an earlier collection of Transcius’s odes. Otherwise, in general, he did not use his earlier compositions

¹⁰ *Banská Bystrica Agenda*, ms. 1585, s [103].

1. *Slyšte pobožnj novinu*
2. *Genž sy trpěl za nás*
3. *Poděkůgmež Krystu Pánu*
4. *Otče Nebeský Bože*
5. *Ay divná Maudrost, dobrota*
6. *Otče světél, děkugemel'*
7. *Rozhňeval se můg milý Pán*
8. *GEžjsy dárce milosti*

V *Cithare Sanctorum* nachádzame i notované liturgické pasáže. Napríklad introit *Neysnětęsij*. Jeho text sa objavuje už v rukopisnej *Banskobystrickej agende* z roku 1585. Jeho notovanú melódiu však v prostredí slovenských evanjelikov prináša až *Cithara Sanctorum*. V záverečnom prídavku žalmov sa nachádza krátka liturgická intonácia k textu Evanjelia, o ktorej tiež sotva možno predpokladať, že by jej autorom bol Tránovský. Zrejme bola do spevníka prebratá zaužívaná melódia určená na liturgické využitie. Hoci je možné, že sa pri niektorých piesňach Tránovského autorstvo vyvráti, ide minimálne o najstaršiu podobu daných piesní v tlačenom prameni v Uhorsku.

Hudobná analýza vybraných skladieb

V priebehu analýzy Tránovského jednohlasných melódií sme sa stretli so štyrmi cirkevnými modmi: iónskym, dórsnym, mixolydickým a aolským. Z analyzovaných piesní Tránovský opakovane používa niektoré tóniny. Najčastejšie je to F-dur, alebo transpozícia dórskej stupnice od g. Nemožno jednoznačne hovoriť o jasnej ukotvenosti či už v durovej alebo molovej tónine, melódie skôr oscilujú medzi modálnou a dur-molovou tonalitou. V tomto kontexte sa ponúka i otázka, či súvisí výber tóniny s obsahom textu a témou piesne. Odpoveď na otázku nemožno s istotou poskytnúť, kvôli malému počtu analyzovaných piesní. Výsledky však napovedajú, že téma piesne ovplyvnila tonálny

in the hymnal. Tranoscius drew the melodies to the texts of the hymns in the hymnal from earlier Bohemian tradition. He was fond of using Calvinist metric melodies. It was his new texts that he would mostly furnish with melodies of French psalms. In his hymnal, these tunes are more frequent than Tranoscius's own, new melodies. Presumably the melodies of eight of the hymns can be attributed to Tranoscius. We ordered these according to their placement in CS (1636):¹¹

1. *Slyšte pobožnj novinu*
2. *Genž sy trpěl za nás*
3. *Poděkůgmež Krystu Pánu*
4. *Otče Nebeský Bože*
5. *Ay divná Maudrost, dobrota*
6. *Otče světél, děkugemel'*
7. *Rozhňeval se můg milý Pán*
8. *GEžjsy dárce milosti*

Cithara Sanctorum also contains liturgical passages with notation, for example, the introit *Neysnětęsij* [Holiest]. Its text already appears in the *Banská Bystrica Agenda* manuscript of 1585, but, among Slovak Lutherans, its notated melody figures only in *Cithara Sanctorum*. In the final annex of psalms, there is a short liturgical intonation to a Gospel passage, of which it is hard to assume that it would have been composed by Tranoscius. It must have been an established melody, meant for liturgical use, that made its way into the hymnal. Although Tranoscius's authorship may be refuted in the case of some of the hymns, these are the earliest versions of these hymns in a printed source in Hungary.

¹¹ We also considered *Buh obněm Swatě světlosti* to be Tranoscius's own melody. We managed to identify this hymn in the Polish environment. For her help in this matter, I owe thanks to Marysia Polaszek.

aspekt melódie. Pri piesňach s tematikou umučenia, prípadne pri modlitebnej piesni a piesni o večeri Pánovej volil Tránovský tóninu molo-vého charakteru. Durový charakter majú piesne vianočné, či modlitebné. Ambitus piesní je rôznorodý. Piesne sú približne v rozsahu jednej oktávy. Typická poloha Tránovského piesne je približne v rozsahu od malého f – g¹. Piesne sú zapísané v c-kľúčoch – v altovom a tenorovom kľúči, čiže v polohe chlapčenského a mužského hlasu. Poloha piesní môže súvisieť s hlasovou polohou, ktorú mohol predstavovať žiacky zbor ako aj väčšina príslušníkov obce veriacich.

Z melodického hľadiska Tránovský používa konsonantné, dobre spievateľné intervaly; skoky do veľkosti kvinty. Za melodický činiteľ môžeme počítať ozdobnosť, ktorá je v Tránovského prípade veľmi striedma. Až na jeden prípad (*W Nynęssj zły čas*) uplatňoval Tránovský v zásade sylabický prístup, kedy na každú slabiku pripadá jedna nota. V prípade *Cithary Sanctorum* sa stále nachádzame na pôde bielej menzurálnej notácie, kde iba výnimočne nájdeme melizmy na slabikách v piesni a to vo forme dvojtónových ligatúr. Rytmus Tránovského duchovných piesní je výrazne ovplyvnený pravidelnosťou rytmu vyskytujúceho sa v zhudobnených ódach. Vo väčšine analyzovaných piesní môžeme objaviť nejaký typ pravidelnej opakujúcej sa štruktúry, avšak aj v iných, rytmicky voľnejších piesňach možno nájsť uplatňovanie najmä trochejského rytmu. Registrujeme tiež piesne, ktoré majú všetky noty v rovnakej hodnote. Bodkovaný rytmus nájdeme len v jednej piesni (*Když přišla smrti hodina*).

Z hľadiska formy môžeme hovoriť v zásade o dvojdielnej forme s vyšším formovým členením AB. Nachádzame tiež tzv. barovú formu, kedy po diele A prichádza repetícia a nasleduje diel B. Ako poznamenáva slovenský hymnológ Peter Ruščin, rozlišovať možno tri formové typy duchovných piesní: reprízovú (aba, aba', abac, abcb a pod.), repetitívnu (aab, abb a pod.) a otvorenú (ab, abc).¹² Tieto formové typy ¹² RUŠČIN, Peter: *Duchovné piesne notovaných slovenských katolíckych spevníkov 17. storočia*. [Dissertation], Bratislava: Faculty of Arts of Comenius University, 1999, s. 113.

Musical Analysis of Selected Compositions

When analysing Tranoscius's monophonic melodies, we encountered four church modes: the Ionian, the Dorian, the Mixolydian, and the Aeolian one. In the analysed hymns, Tranoscius uses certain keys repeatedly. The most frequent one is the F major, or the Dorian key with G as the tonic. We cannot speak of clear-cut major or minor keys, as the melodies oscillate between modal and major/minor tonality. In this context, the question arises whether the choice of the key is tied to the content of the text and the theme of the hymn. A definitive answer cannot be provided to this question due to the low number of the analysed hymns. Nevertheless, the results suggest that the theme of a hymn is correlated with the tonal aspect of its melody. For hymns about the Passion, some of the prayer hymns, and hymns about the Lord's Supper, Tranoscius chose a key of minor character. Christmas or prayer hymns have a major character. The ambitus of the hymns varies, but they move roughly within an octave. A typical tessitura of Tranoscius's hymns is between F3 and G4. The hymns are written in C-clefs – an alto or a tenor clef, roughly in the tessitura of a boy's or a male voice. The tessitura of the hymns must have been the one of the pupils' choir and the majority of the congregation.

From a melodic aspect, Tranoscius uses consonant intervals that are easy to sing, with leaps only to the fifth. Ornamentation, which is very modest in his case, can be considered as a melodic factor. Tranoscius had a principally syllabic approach, with one note falling on one syllable of the text. *Cithara Sanctorum* still uses white mensural notation. Melismata are rare in the hymns, and they take the form of two-note ligatures. The rhythm of Tranoscius's hymns is largely influenced by the regularity of the rhythm of ode settings. However, in most of the analysed hymns, we can discover some type of a regularly repeating structure, although the use of mainly the trochaic rhythm can also be found in some of the hymns that are rhythmically freer. There

možno aplikovať i na naše analyzované piesne, ktoré najčastejšie možno radiť medzi repetitívny alebo otvorený formový typ.

are also hymns that have all their notes of the same value. Dotted rhythm can be found only in a single hymn (*Když přišla smrti hodina*).

In terms of form, we can essentially encounter the binary form, with a higher formal structure of AB. We can also find the so-called bar form, where section A is followed by repetition and then by section B. As the Slovak hymnologist Peter Ruščin notes, we can differentiate between three formal types of hymns: the reprise one (ABA, ABA', ABAC, ABCB, etc.), the repetitive one (AAB, ABB, etc.), and the open one (AB, ABC).¹² These formal types can also be applied to the hymns we analysed, most of which can be assigned among the repetitive or the open form types.

¹² RUŠČIN, Peter: *Duchovné piesne notovaných slovenských katolíckych spevníkov 17. storočia* [The Hymns of Seventeenth-Century Slovak Catholic Notated Hymnals]. [Dissertation], Bratislava: Faculty of Arts of Comenius University, 1999, p. 113.

Pramene a pramenné edície / Sources and Urtext Editions

BESARD, Jean-Baptiste: *Thesaurus Harmonicus (Coloniae Agrippinae 1603) Liber Primus: Praeludia – výber* [Thesaurus Harmonicus (Coloniae Agrippinae 1603) Liber Primus: Praeludia – A Selection]. (Ed. Michal Hottmar), (= *Musicalia Istropolitana* 6/1). Bratislava: Stimul, 2016. ISBN 978-80-8127-142-7

Bible kralická šestidílná. Kompletní vydání s původními poznámkami [The Kralice Bible in Six Volumes. Complete Edition with Original Notes]. (Ed. Robert Dittmann), Praha: Česká biblická společnost, 2014. ISBN 978-80-87287-78-1

Biblia Sacra Iuxta Vulgatam Versionem. Editio quinta (ed. Roger Gryson), Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 2007. ISBN 978-3-438-05303-9

Biblia: Písmo sväté Starej a Novej zmluvy. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 2010. ISBN 978-80-7140-338-8

Bystrická agenda [Bystrica Agenda](ms.) Ústředná knihovna SAV / Central Library of the Slovak Academy of Sciences, sign. / shelfmark BB 663.

CAPRICORNUS, Samuel: *Opus Musicum (Nürnberg 1655): Benignissime Jesu (no. 15), O venerabile Sacramentum (no. 18)*. (Ed. Jana Kalinayová-Bartová), (= *Musicalia Istropolitana* 9/1). Bratislava: Stimul, 2018. ISBN 978-80-971672-2-6

LÖWENSTERN Matthäus Apelles von (1594 – 1648): *Lobe den Herren meine Seele, Nun danket alle Gott*. (Ed. Peter Ján Martinček), (= *Musicalia Istropolitana* 5/3). Bratislava: Stimul 2019. ISBN 978-80-8127-261-5

LÖWENSTERN Matthäus Apelles von (1594 – 1648): *Erbarm dich mein, o Herre Gott*. (Ed. Peter Ján Martinček), (= *Musicalia Istropolitana* 5/4). Bratislava: Stimul 2022. ISBN: 978-80-8127-355-1, 978-80-8127-356-8.

LUTHER, Martin: *Die Lieder*. (Eds. Johannes Schilling, Jürgen Heiderich), Stuttgart: Carus-Verlag, 2017. ISBN 978-3-89948-287-4

Pestrý zborník – Tabulatura Miscellanea. (Ed. Kačič), Bratislava: Hudobné centrum, 2005. ISBN 80-88884-62-4

SMRTNÍK, Melichar – LOCHMANN, Johann: *VALE TRANOSCIANUM. A neb Kázánj Pohřebnj dvoje*. [Václav Vokál?]: Trenčín, 1637. Knihopis: K04932.

Symbolické knihy evanjelickej cirkvi augsburského vyznania [Symbolic Books of the Evangelical Church of the Augsburg Confession]. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1992.

Tabulatura Victoris saeculi XVII. (Eds. Ilona Ferenczi – Marta Hulková), Bratislava – Budapest: OPUS, MTA, 1986, 22018. ISBN 978-615-5167-11-9

[Třanovský] TRÁNOWSKÝ, Giřjk: *Konfessjy Augspurská: bud'to, Wyznánj Wjry Swatě Ewangelistské*. Krystoff Kutč: Olomouc, 1620. Knihopis: K01584.

[Třanovský] TRANOSCIUS, *Georgius: Odarum sacrarum Sive Hymnorum*. [Brega/Bregum]: Typis Gründerianis, 1629.

Reedícia: TRANOSCI Georgii: *Odarum sacrarum sive hymnorum*. (Eds. Leszek Kalina – Zbigniew Siwek – Dan Piegzová), Český Těšín: Slezská církev evangelická a. v., 2009. ISBN 978-80-87340-00-4

[Třanovský] TRÁNOWSKÝ, Giřjk: *Phiala Odoramentorum*. Wawřinec Brewer: Levoča, 1635. Knihopis: K16336.

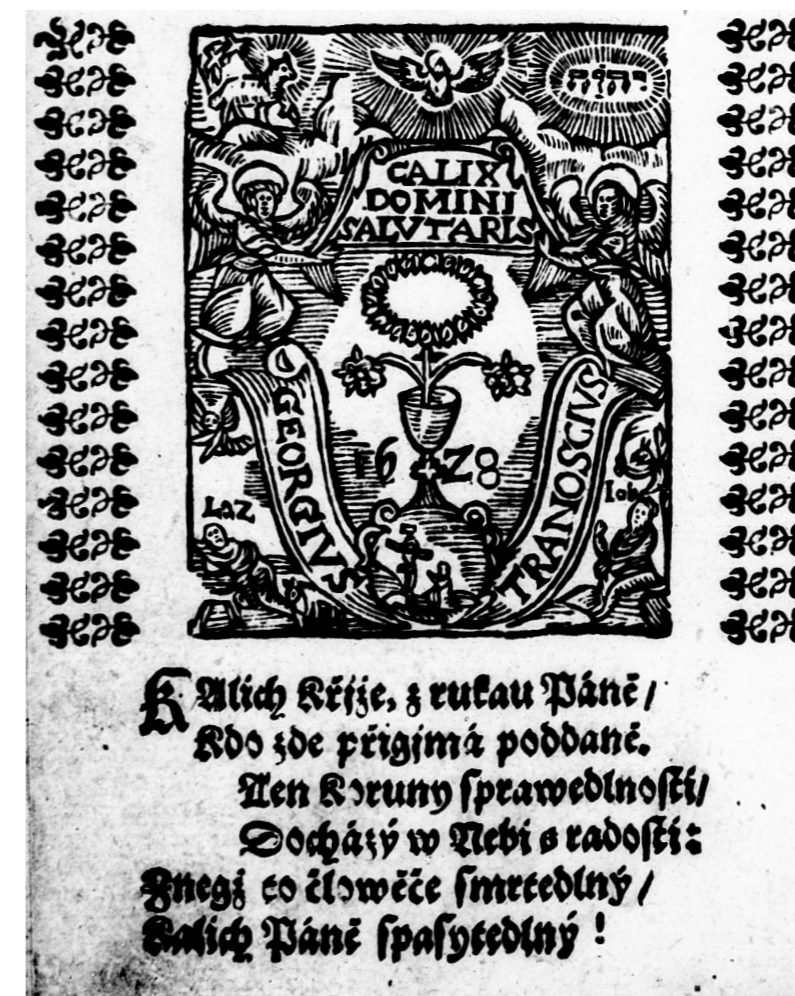
[Třanovský] TRÁNOWSKÝ, Giřjk: *Cithara Sanctorum Pjjsně Duchownj Staré y Nové*. Wawřinec Brewer: Levoča, 1636. RISM HBS 1636/01.

[Třanovský] TRÁNOWSKÝ, Giřjk: *Cithara Sancorum, Apocal. 5. Pjjsně Duchownij Stareé y Nové*. (Ed. Anonym) Wawřinec Brewer: Levoča, 1653. RISM HBS 1653/01.

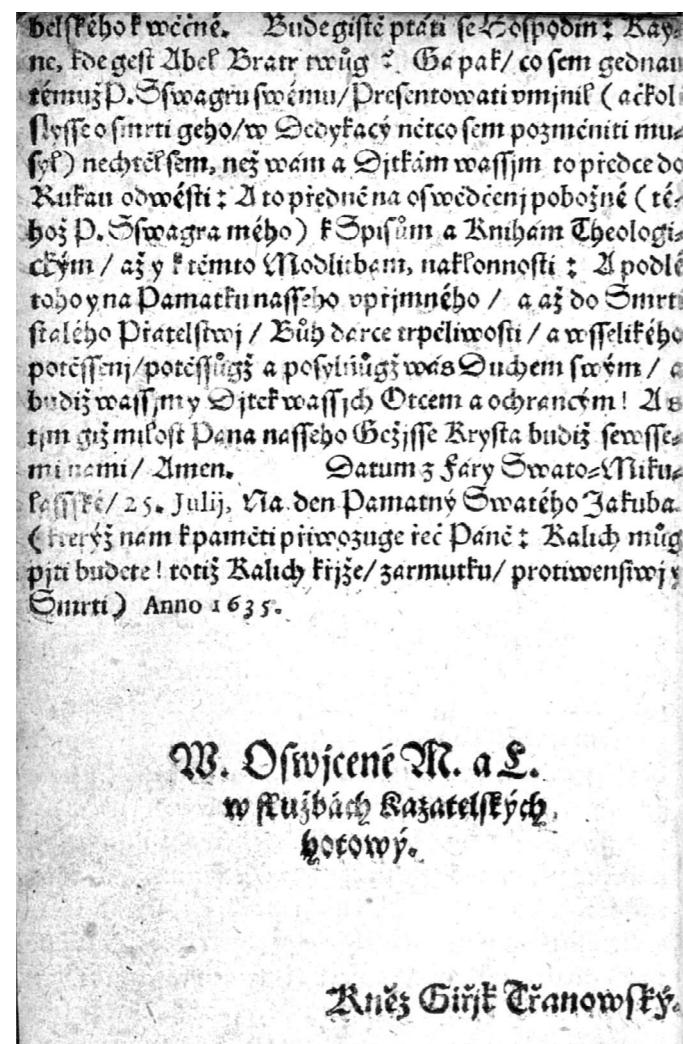
Literatúra / Bibliography

- BOKESZOVÁ-HANÁKOVÁ, Zdenka: *Hudba v díle Třanovského* [Music in Transcius's Oeuvre]. Praha: Státní tiskárna, 1937.
- ĎUROVIČ Ján: *Životopis Juraja Třanovského* [The Life of Georgius Třanoscius]. Liptovský Mikuláš Třanoscius, 1942.
- GREŠOVÁ, Adriana: *Juraj Třanovský a jeho význam vo vývoji duchovnej piesne v 17. storočí* [Georgius Třanoscius and His Significance for the Development of Hymns in the Seventeenth Century]. [Dizertačná práca], Bratislava FiF UK 2020.
- HOPPIN, Richard H.: *Hudba stredoveku* [Medieval Music]. Bratislava: Hudobné centrum, 2007. ISBN 978-80-88884-87-3
- HULKOVÁ, Marta: Zhody a odlišnosti Bardejovskej a Levočskej zbierky hudobnín (16. a 17. storočie) [Correspondences and Differences of the Bardejov and the Levoča Music Collections (The Sixteenth and the Seventeenth Centuries)]. In: *Slovenská hudba* 25 (1999), No. 2/3, pp. 150 – 200.
- JIREČEK, Josef: *Hymnologia bohémica. Dějiny církevního básnictví českého až do XVIII. století* [Hymnologia Bohemica. The History of Czech Ecclesiastical Poetry until the Eighteenth Century]. Praha: Nakladem Královské české společnosti nauk, 1878.
- KALINAYOVÁ, Jana a kolektiv autorov: *Hudobné inventáre a repertoár viachlasnej hudby na Slovensku v 16. – 17. storočí* [Musical Inventories and the Repertoire of Polyphonic Music in Slovakia in the Sixteenth and the Seventeenth Centuries]. Bratislava: SNM-HuM, 1994, nemecký preklad 1995.
- KOUBA, Jan: *Slovník staročeských hymnografů (13. – 18. století)* [A Dictionary of Early Bohemian Hymnists (Thirteenth – Eighteenth Centuries)]. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2017. ISBN 978-80-88081-13-5
- MRÁZEK, Ondřej: *Strojové zpracování starších biblických textů* [Machine Processing of Early Biblical Texts]. [Dissertation], Brno: Masaryk University, Faculty of Arts, 2020.

- MURÁNYI, Róbert Árpád: *Thematisches Verzeichnis der Musiksammlung von Bartfeld (Bártfa)*. Bonn: G. Schröder, 1991. ISBN 3-926196-16-5
- RUŠČIN, Peter: *Duchovné piesne notovaných slovenských katolíckych spevníkov 17. storočia* [The Hymns of Seventeenth-Century Slovak Catholic Notated Hymnals]. [Dissertation], Bratislava: Faculty of Arts of Comenius University, 1999.
- RUŠČIN, Peter: K otázke vzájomných vplyvov reformačnej a katolíckej duchovnej piesne na Slovensku v 17. storočí [On the Issue of Mutual Influences between Reformed and Catholic Hymns in Slovakia in the Seventeenth Century]. In: *Musicologica Slovaca et Europaea* XX – XXI (2000), s. 11 – 65.
- RUŠČIN, Peter: *Cantus Catholici a tradícia duchovného spevu na Slovensku* [Cantus Catholici and the Tradition of Hymns in Slovakia]. Ústav hudobnej vedy SAV: Bratislava, 2012. ISBN 978-80-89135-29-5
- SPRATEK, Daniel: Jiří Třanovský – život, dílo a odkaz na rodném Těšínsku [Georgius Třanoscius: Life, Oeuvre, and Legacy in Teschen, His Homeland]. In: *Zborník Oravského múzea* XXVIII, 2011, pp. 390 – 406.
- ŠKARKA, Antonín – KRÁLÍK, Stanislav: *Edičně textologická pravidla pro vydávání českých spisů J. A. Komenského* [Textological Editing Rules for Publishing the Czech Writings of John Amos Comenius]. Praha: 1965.
- ZAHN, Johannes: *Die Melodien der deutschen evangelischen Kirchenlieder*. Bd. I – VI, Gütersloch, 1889 – 189.

Faksimile 1: Exlibris J. Třanovského z *Cithara Sanctorum* (1636).
Facsimile 1: Exlibris of J. Třanovský from *Cithara Sanctorum* (1636).

Kritická edícia / Critical Edition

Duchovné piesne zo spevníka *Cithara Sanctorum* (1636) – výber /
Hymns from the *Cithara Sanctorum* (1636) – selection

Faksimile 2: Ukážka z modlitebnej knihy *Phiala Odoramentorum* (1635) s dobovou podobou mena, ktoré Třanovský používal.

V publikácii zachováваме českú podobu mena s moderným pravopisom.

Facsimile 2: A facsimile from the prayer book *Phiala Odoramentorum* (1635) with a contemporaneous equivalent of the name that Třanovský used.

In the publication, we preserve the Czech form of the name with modern spelling.

[1.] Slyšte pobožnj Nowinu/
radostnú welice/
a děkugte Hospodinu/
wždycky, gi slyssice.

2. Narodil se nám Spasitel/
Syn, y Pán Dawidů/
kterýž žiwot zýskati měl/
w světe wssemu lidu.

3. Kdožby ho newjtal wděčně?
wssak we dne y w noci/
taužili po něm srdečně/
Králowé, Prorocy.

4. Ten Spasitel (každý to věz!)
má slawné Uřady:
Gest pomazaný Král y Kněz
bez wsseliké wady.

5. Král gest, my geho poddanj/
na swém Magestátu/
slyssj nás, řjdj, y chránj/
ctným dáwá odplatu.

6. Necht' se tedy nepřátelé/
bauřj a wztěkajj/
gistj gsme tjm (a to cele/)
žet' nic nezýskajj.

7. Wysoce Vrozenému/
Knížeti a Pánu/
Pánu Gežjssy, posslému/
z Nebeského stanu.

8. Pánu na Nebi, na zemi/
Nepřemoženému/
naležjme časy wssemi:
kdo odolá gemu?
9. Týž před Trůnem Otce swého/
gako Kněz se chowá/
podlé řádu milostného/
Melchysedechowa.

10. Přimluwy swé obětuge/
smrti swau zastává/
včj nás, těssj, zprawuge/
když slowo swé dáwá.

11. Otcy tomu ctihodnému/
tisýcy y wyšssj/
Krystu Pastýři wěrnému/
wssech pokorných dussj:

12. Kdo nás odtrhne swau zlosti?
owsssem kdo potupj?
On posylj swau milosti/
obhájj, zastaupj!

† 13. Narozený Mesyássy/
Králi na Syonu/
přigmiž tuto chwálu nassi/
y wnitřnj poklonu.

14. Wjmet' že nám gest
nemožné/
hodné tě wctiti/
wssak ty rač chtěnj nábožné
za skutek přigjti.

15. Rač nás sebau očistiti/
w hřjssjch narozené/
a potom do Nebe wzyti/
k sláwě zasljbené.

16. Amen milostiwý Pane/
způsobce Spasenj/
degž at' se to wssecko stane/
pro twé narozenj.

CS 1636, s. 57 – 59.

The image shows a musical score for three staves. The first staff has a treble clef and a common time signature. The lyrics are written below the notes. The text reads: 'Slyš-te, po-bož-ní, no-vi-nu ra-dost-nou'. The second staff continues the melody with the lyrics 've-li-ce a dě-kuj-te'. The third staff concludes with the lyrics 'Hos-po-di-nu vždycky, ji sly-ší-ce.' The notation includes various note values, rests, and clefs.

1. Slyšte, pobožní, novinu/
Radostnou welice
A děkujte Hospodinu/
Vždycky, ji slyšice.

2. Narodil se nám Spasitel,
Syn i Pán Dávidův,
Kterýž život získati měl
V světe všemu lidu.

3. Kdožby Ho nevítal vděčně?
Však ve dne i v noci
Toužili po Ném srdečně
Králové, proroci.

4. Ten Spasitel (každý to věz!)
Má slavné úřady:
Jest pomazaný Král i Kněz
Bez všeliké vady.

5. Král jest, my Jeho poddaní,
Na svém majestátu
Slyší nás, řídí i chrání,
Ctným dáwá odplatu.

6. Necht' se tedy nepřátelé
Bouří a vztekají;
Jistí jsme tím (a to cele),
Žet' nic nezískají.

7. Vysoce narozenému
Knížeti a Pánu,
Pánu Ježíši, pošlému
Z nebeského stanu.

8. Pánu na nebi, na zemi/
Nepřemoženému
Náležíme časy všemi;
Kdo odolá Jemu?

9. Týž před trůnem Otce svého
Jako kněz se chová
Podle řádu milostného
Melchisedechova.

10. Přimluvy své obětuje,
Smrti Svou zastává,
Učí nás, těší, spravuje,
Když slovo své dáwá.

11. Otci tomu, cti hodnému
Tisíci, i vyšší,
Kristu, pastýři wěrnému
Všech pokorných duší:

12. Kdo nás odtrhne svou zlostí?
Ovšem kdo potupí?
On posilní svou milostí,
Obhájí, zastoupí.

† 13. Narozený Messiáši,
Králi na Sionu!
Přijmiž tuto chwálu naši,
Vnitřní poklonu.

14. Vímet', že nám jest nemožné
Hodně Tě uctít;
Však ty rač chtění nábožné
Za skutek přijítí.

15. Rač nás sebou očistiti
V hříších narozené
A potom do nebe vzítí
K slávě zaslíbené.

16. Amen, milostivý Pane,
Způsobce Spasení,
Dejž at' se to všecko stane
Pro tvé narození.

CS 1949, s. 67 – 68.

Enž sy trpěl za nás Spasyteli
Ay prosýme tebe / nýnj vslyš
nás : R° / Pro swé Vmučenj / zbawiž
nás.
zlořečenj / w kteréz sme vpadli / skrz pro:
hřessenj.

[1.] Jenž sy trpěl za nás Spasyteli náš:
Ay prosýme tebe/ nýnj vslyš nás.
R: Pro swé Vmučenj/
zbawiž zlořečenj/
w kteréz sme vpadli/ skrz prohřessenj.

2. Obětovaný gsy/ nebo sám chtěl sy:
Ržeč o tobě Psána/ byla gest zdáwna:
R: Že ty máss potřjti/
hlawu, a zemdliti/
wssecku sílu d'ábla/ zbawit nás Pekla.

3. Giž sy wsse zaplatil/ cos newypügčil:
Gižs trpěl bolesti/ pro naše zlosti:
R: Pro hřjchy raněn gsy/
pro zlosti zetřen gsy:
A tak wssecky nasse/ hřjchy obmyl sy.

4. Vplwáns, bičowán/ Pohanům wydán:
Potupens, posmjwán/ y zamordowán:
R: Raucho swé v wjně/
(w swé krwi čerwené!)
pro lid swüg smácel sy/ nebo sám chtěl sy.

†5. Sama twá dobrota/ to včinila:
Že nás z zlořečenstwj wyswobodila:
R: Degž nám k tomu pomoc/
Ducha Swatého moc/
bychom tě zde ctíli/ w Nebi chwálili.

CS 1636, s. 102 – 105.

Jenž jsi tr - pěl za nás, Spa - si - te - li
Aj pro - sí - me te - be, ny - ní us - lyš
náš, Pro své u - mu - če - ní, zba - viž
nás:
zlo - ře - če - ní, v kte - réž sme
u - pad - li skrz pro - hře - še - ní.

[1.] Jenž jsi trpěl za nás, Spasiteli náš,
Aj, prosíme Tebe, Nyní uslyš nás:
R: Pro své umučení,
Zbaviž zlořečení,
V kteréz sme upadli Skrz prohřešení.

2. Obětovaný jsi, Nebo sám chtěl jsi;
Řeč o Tobě psána Byla jest z dáwna,
R: Že ty máš potřítí
Hlavu, a zemdlíti
Všecku sílu d'ábla, Zbavit nás Pekla.

3. Již jsi vše zaplatil, Cos nevpůjčil;
Jižs trpěl bolesti Pro naše zlosti;
R: Pro hřichy raněn jsi,
Pro zlosti setřen jsi
A tak všecky naše Hřichy obmyl jsi.

4. Uplváns, bičován, Pohanům vydán,
Potupens, posmíván I zamordován,
R: Roucho své u víně,
(V své krvi červené)
Pro lid svůj smácel jsi, Nebo sám chtěl jsi.

†5. Sama tvá dobrota To učinila,
Že nás z zlořečenství Vysvobodila;
R: Dejž nám k tomu pomoc,
Ducha Svatého moc,
Bychom tě zde ctíli V nebi chválili.

CS 1949, s. 103.

Oděkujmež Krystu Pánu/ a
wzdáwegme čest a chwalu gemu/ neb
on pro swé Vmučenj/ ráčil nam dát hřjchů
chů odpustěnj.

[1.] POděkűgmež Krystu Pánu/
 a wzdáwegme čest a chwálu gemu/
 neb on pro swé Vmučenj/
 ráčil nám dát hřjchů odpusťenj.

2. S Nebe sstaupil ponjžil se/
 a z Marye Panny narodil se/
 tři a třidcet Roků pracowal/
 když na Swatém křijži umřijti měl.

3. Lámala Matka swé ruce/
 když widěla Syna w welké muce/
 Syna swého gedíného/
 a na dřewě křjže rozpatého.

4. Slysselat' ho plačjcyho/
 widěla ho vkrwaweného/
 nemohla ho slowem potěssyt/
 ani geho swatau krew zastawit.

5. Swatá krew gest po něm tekla/
 z hlavy, z boku, z čistého žiwota/
 a ta krew nás wykoupila/
 z muk welikých horaucyho Pekla.

6. Welikým hlasem Krystus wolal/
 když na swatém křjži vmřjti měl/
 by se čłowěk rozpamatowal/
 kterakby ho Bůh wěrně milowal.

†7. Kryste pro twé Vmučenj/
 deg nám nassych hřjchů odpusťenj/
 at' nás nezže wěčný Plamen/
 uchoweg nás Pane Kryste Amen.

CS 1636, s. 122 – 123.

Po - dě - kůj mež Kris - tu Pá - nu a vzdá - vej - me
 čest a chvá - lu Je - mu; Neb on pro své
 u - mu - če - ní rá - čil
 nám dát hří - chů od - puš - tě - ní.

[1.] Poděkujmež Krystu Pánu
 A vzdávejme čest a chválu Jemu;
 Neb On pro své umučení
 Ráčil nám dát hříchů odpuštění.

2. S nebe sstaupil, ponížil se
 A z Marie Panny narodil se
 Tři a třicet roků pracoval
 Když na dřevě kříže umřítí měl.

3. Lámala matka své ruce
 Když viděla Syna v velké muce,
 Syna svého jediného
 A na dřevě kříže rozpiatého.

4. Slyšelať Ho plačícího,
 Viděla Ho ukraveného;
 Nemohla Ho slovem potěšit
 Ani jeho svatou krev zastavit.

5. Svatá krev jest po Něm tekla
 Z hlavy, z boku, z čistého života
 A ta krev nás vykoupila
 Z muk velikých horaucyho Pekla.

6. Velikým hlasem Kristus volal,
 Když na dřevě kříže umřítí měl,
 By se člověk rozpamatoval,
 Kterakby ho Bůh věrně miloval.

†7. Kriste, pro své umučení
 Dej nám našich hříchů odpuštění;
 Ať nás nezže věčný plamen,
 Uchovej nás Pane, Kriste, Amen.

CS 1949, s. 125.

Druhé Kyrre.

[Liturg:] Otče Nebeský Bože/
smilůg se nad námi.

[1.] Známe to Pane Bože náš/
že se na zlost hřisných hněwás/
gistj to smrt Syna twého/
za nás vkřižowaného.

2. Mělli dluh náš smazán býti/
musyl zaň těžce platiti/
wolage, pročs mne opustil?
Swědčj žes mu neodpustil!

3. Protož se hřisnj děsýme/
a wssak žes smjřen věřjme/
Syna swého zásluhami:
Otče smilůg se nad námi.

[Liturg:] Synu Vykupiteli Swěta
Bože/ smilůg se nad námi.

4. O Kryste Spasyteli náš/
žes k nám vpřimnau lásku máss/
ukazugj twá trápenj/
gjmž počtu žádného nenj.

5. Myť naděgi w tobě kladem/
usstknutj ohniwým hadem/
hrnau se pod twá ramena/
k nám na křiži roztažená.

6. O přimlůw se k Otcy swému/
gsa obět přjgemná gemu/
zastup nás swými ranami/
Kryste, smilůg se nad námi.

[Liturg:] Dusse Swatý Bože/
smilůg se nad námi.

7. O sstědrý dárce milosti/
wěrné dusse sladký hosti/
nebudeliť twé pomocy/
segdem bjdně w swé nemocy.

8. Swědčj twé Slowo, že swými/
lkánjmi newymluwnými/
pracugess nám pomáhage/
Abba Otče, w nás wolage.

9. Y nynj djlo to koneg/
hřjch nám mrtwití pomáheg/
zústawage w nás a s námi/
Pane smilůg se nad námi.

CS 1636, s. 216 – 217.

The image shows a page of handwritten musical notation. At the top left, there is a large, ornate initial 'D' in Gothic script. The music is written on several staves with a treble clef and a key signature of one flat. The lyrics are written in Gothic script below the staves. The text includes: 'Duce Nebeský Bože / smilůg se nad námi. Známe to Pane Bože náš / že se na zlost hřisných hněwás / gistj to smrt Syna twého / za nás vkřižowaného. něho.' The handwriting is dense and characteristic of the late Middle Ages or early modern period.

OT - če ne-bes- ký [stvořiteli světa] Bo - že/

smi- luj se nad ná - mi. Zná - me to

Pa - ne Bo - že náš, že se na

zlost hřiš- ných hně- váš, jis - tí to

smrt Sy - na tvé - ho/ za nás

u - kři - zo - va - né - ho.

Kňaz: Otče Nebeský Stvořiteli
světa, Bože, smiluj se nad námi.

[1.] Známe to, Pane Bože náš,
Že se na zlost hřisných hněwáš,
Jistí to smrt Syna twého,
Za nás ukřižovaného.

2. Měl-li dluh náš smazán býti,
Musil zaň těžce platiti,
Volaje: Pročs mne opustil;
Swědčí žes mu neodpustil.

3. Protož se hřisní děsíme;
A však žes smířen, věříme,
Syna swého zásluhami:
Otče smiluj se nad námi.

Kňaz: Synu, Vykupiteli Swěta,
Bože, smilug se nad námi.

4. Ó, Kriste Spasiteli náš,
Že k nám upřimnou lásku máš,
Ukazují tvá trápení,
Jmž počtu žádného není.

5. Myť naději v tobě kladem,
Uštknuti ohnivým hadem (sic!)
Hrnouc se pod tvá ramena
K nám na křiži roztažená.

6. Ó přimlůw se k Otcy swému,
Jsa obět přjgemná Jemu,
Zastup nás swými ranami,
Kryste, smilůjž se nad námi.

Kňaz: Duchu Swatý, Posvětiteli
světa, Bože, smiluj se nad námi.

7. Ó štědrý dárce milosti,
Věrné duše sladký hosti!
Nebudeliť tvé pomoci,
Sejdem bídně v své nemoci.

8. Svědčí tvé Slovo, že swými
Lkáními nevymluwnými
Pracuješ nám pomáhaje,
Abba Otče, v nás volaje.

9. I nynj dílo to konej
Hřich nám mrtvití pomáhej,
Zústávaje v nás a s námi,
Pane smiluj se nad námi.

CS 1949, s. 220 – 221.

[O užitych Wečeře Páně/ y náležitém
K nj se pripravowanj.

[1.] Ay diwná Maudrost, dobrota/
y moc Boha nasseho:
Ay, gak wznássj Pán žiwota/
čłowěka smrtedlného/
wstaupil w Nebe/ wssak nám sebe/
Tělo k pokrmu, dáwá/
krew k nápoj; Tak se pogj/
s námi ta věčná sláwa.

2. Co Bohu Otcy bližssjho/
nad Syna jediného?
Co sláwě Syna Božjho/
nad Tělo a krew geho?
Kdo té hlavy/ wd gest prawý/
skrz Swaté vžjwánj/
mát' swé w Bohu/
Bůh w něm s mnohau/
milosti, přebýwánj.

3. To že se děje wěřjme/
magjce slowo Páně/
kterak se děje newjme/
za to magjic poddaně/
wěrně dussy/ že gen slussj/
upřjmnau wjru mjti/
Pán powědel/ kterýž wědel/
co a gak má mluwiti.

4. Necht' se tedy Nepřátelé/
Diábel y Swět puntugi/
mámet' wždy Emmanuele/
co na něm wytrucugi?
Ten Bůh s námi/ když gest' s námi/
kdo proti nám ostogj?
Dusse wěrná/ buď dowěrná/
gsy w Nebeském pokogi.

5. Ten Pokrm a nápoj sylj/
w wjře w Krysta, mdlého/
swatosti gemu wdjli/
pozdwihuge padlého/
očisstiuge, obnowuge,
w náděgi, w lásce, w ctnosti/
co sstj chránj/ zlé odhánj/
wede k nesmrtdlnosti.

6. Wssak toho kdo chce užiti/
dussy swé k prospjwánj/
musýt' sám sebe zkusyti/
w opravdowém pokánj:
Tě Wečeře (kdo gj beře/
pokrytsky a nehodně)
k odsauzenj/ ne k spasenj/
mnohý zažjwá sskodně.

7. Když tedy čłowěk gijti má/
k stolu tomu swatému/
obuw starého Adama/
z zůg ke cti Pánu swému:
Litůg zlosti/ w skraussenosti/
a wěr w něho srdečně/
buď hotowý/ žiwot nowý/
bráti na se skutečně.

8. Tělo Páně rozsuzuge/
při tom stolu tak wjra/
když se chleb, wjno, spatruge/
ona sylně zawjrá;
Ay tuť nenj/ přigjmánj/
Chleba, Wjna prostého/
wěřjm cele/ Spasytele/
žet' mám tež přjtomného.

9. W tom řjká s Setnjkem, Pane/
negsemť hoden té sláwy/
aby Srdce mé zmrhané/
nawsstjwil, gsa Bůh prawý:
Wssak slowo twé/ nenj mrtwé/
rcy gen abych byl čistý/
hned dusse má/ bude zdravá/
ty gsy wssech Lékař gistý.

10. Při tom se má nacházeti/
památká smrti Páně:
Ay ráčilt' mnoho trpěti/
dussy nassjch k obraně/
vtrhánj/ zlost, rauhánj/
byl wázán, poličkowán/
bit, vplwán/ strkán, mrskán,
ukrutně ukřižowán.

† 11. Beránku obětowaný/
za nás na dřewě Kříže/
tys nám pomohl skrz swé rány/
skrz mnohé smrti tíže:
Budiž chwála, neskonala/
tobě dárce spasenj/
tobě Králi/ gehož chwálj/
wssecko wssudy stwořenj.

CS 1636, s. 243 – 245

[1.] Aj, diwná moudrost dobrota,
I moc Boha našeho:
Aj, jak vznáší Pán žiwota
Čłowěka smrtelného!
Vstoupil v nebe, Však nám sebe:
Tělo k pokrmu dáwá,
Krev k nápoji; Tak se pojí
S námi ta věčná sláva.

2. Co Bohu Otcy bližšího
Nad Syna jediného?
Co slávě Syna Božího
Nad tělo a krev Jeho?
Kdo té hlavy Úd jest pravý
Skrz swaté užívání,
Mát' své v Bohu Bůh v něm s mnohou
Milostí přebýváni.

3. To že se děje, věříme,
Majíce slovo Páně;
Kterak se děje, nevíme,
Za to majíc poddaně:
Věrně duši, Že jen sluší
Úpřjmnou víru míti
Pán povědel, Kterýž vědel
Co a jak má mluvíti.

4. Necht' se tedy nepřátelé,
Diábel i svět puntují!
Mámet' vždy Emmanuele,
Co na něm wytrucují?
Ten „Bůh s námi“ Když jest s námi.
Kdo proti nám obstojí?
Duše wěrná, Buď důwěrná,
jsi v nebeském pokoji.

5. Ten pokrm a nápoj sílí
U víře v Krista mdlého
Svatosti jemu udílí,
Pozdvihujíc padlého;
Očišťuje, obnowuge
V naději, v lásce, v ctnosti;
Co štít chrání, Zlé odhání,
Vede k nesmrtnosti.

6. Však toho, kdo chce užiti
Duši své k prospívání,
Musít' sám sebe zkusiti
V opravdovém pokání;
Tě večere, Kdo ji beře
Pokrytsky a nehodně,
K odsouzení, Ne k spasení
Mnohý zažívá škodně.

7. Když tedy čłowěk jíti má
K stolu tomu swatému,
Obuw starého Adama
Szuje ke cti Pánu swému;
Lituj zlosti V skraußenosti
A věř v něho srdečně,
Buď hotový Žiwot nový
Bráti na se skutečně.

8. Tělo Páně rozsuzuje
Při tom stolu tak víra,
Když se chleb, wjno, spatruje,
Ona silně zawjrá:
Aj, tuť není Přijímání
Chleba, wina prostého:
Věřím cele, Spasytele,
Že mám tež přítomného.

9. V tom říká s setníkem: Pane,
Nejsemť hoden té slávy,
Abys srdce mé zmrhané
Navštívil, jsa Bůh pravý,
Však slovo tvé Není mrtvé,
Řči jen, abych byl čistý,
Hned duše má Bude zdravá
Ty jsi všech lékař jistý.

10. Při tom se má nacházeti
Památká smrti Páně;
Aj, ráčilt' mnoho trpěti
Duši našich k obraně:
Utrhání, Zlost, rouhání,
Byl wázán, poličkowán,
Bit, uplván, Strkán, mrskán,
ukrutně ukřižován.

† 11. Beránku obětovaný
Za nás na dřevě kříže,
Tys nám pomoh' skrz své rány,
Skrz mnohé smrti tíže;
Budiž chwála Neskonala
Tobě, dárce spasení,
Tobě Králi Jehož chwálí
Všecko všudy stvoření.

CS 1949, s. 260 – 261.

Otcě světel, děkujeme/žes nám
 dal spatřiti opět/we zdraví světlo
 Nebeské/to slavné tvé djlo Božské.

[1.] Otcě světel, děkujeme/
 žes nám dal spatřiti opět/
 we zdraví světlo Nebeské/
 to slavné tvé djlo Božské.

2. O degž y to z swé milosti/
 ať nám Slunce spravedlnosti/
 wzegde w srdcích, a w nich swjtj/
 a tak nás prawdau oswjtj.

3. Abychom w swětle chodili/
 a potom y s tebau byli/
 kdež gsy w bytu nesmrtdlném/
 w swětle nepřístupitedlném.

4. Když ten sstiasný den nastane/
 Swatý, Swatý, Swatý Pane/
 Budeme tobě zpijwati/
 dobrotu twau wyznáwati.

5. Mezy tjm na tomto swěte/
 opatrüg nás, prosýme tě/
 odpustě naše hřjssnosti/
 učjň nám dobře z milosti.

6. Deg Cýrkwi swé požehnánj/
 w pravé wjře setrwánj/
 posylňug wěrných ssaffárů/
 vzdal od nás chytrost bludařů.

7. Deg nassy milé Wrchnosti/
 wyšssij y nižssj z milosti/
 Pokog, zdraví, požehnénj/
 k sst'astnému nás spravowánj.

8. Na Otce, Matky čelednj/
 okem swé dobroty wzhlednj/
 deg w pořádnjch gegich prácech/
 radu, sstěsti, pomoc, prospěch.

9. Djtky w liternjm vměnj/
 y w giném dobrém cwičenj/
 posylň, aby z dané syly/
 Cýrkwi y Obcy slaužili.

10. Chudý lid, syrotky, Wdowy/
 Otcě bijdných opravdowý/
 rač těssyti y žiwiti/
 proti zlým lidem, hágiti.

11. Gak giné Obce tak nassj/
 chraň wždy Otcě neymilegssj/
 twé djtky gsme y Poddanj/
 ó ať nás twá ruka bránj.

12. Possli k nám strážné Angely/
 aby zlostné Neprátely/
 y vklady gich kazyli/
 Wogenský wůkol nás byli.

13. Diábla, Turka, Antykrysta/
 y gegich Wogska nečistá/
 potřj, bauřky w swěte spokog/
 deg časný y wěčný pokog.

14. Hlad, mor y krwe prolitj/
 oheň, sskodná hromobitj/
 zrady, mordy, y různice/
 odwrat' twá Božská Prawice.

15. Vrody Zemské, osenj/
 zachoweg od porussenj/
 wssak desst' y gasno když gen
 chcess/
 nám k wžitku dáti můžess.

16. We wsem pak Otcě twá
 wůle/
 buď gak w nebi tak zde důle/
 gen se k nám skloň swau milosti/
 a budet' nám na tom dosti.

† 17. Páne w tuto Rannj chwjlj/
 zač sme důwěrně prosyli/
 gsa wssech dobrých wěcý pra-
 men/
 rač to wčiniti Amen.

CS 1636, s. 494 – 496.

Ot-če svě- tel, dě-ku - je-meť, žes nám dal
 spat - ři - ti o - pět ve zdra - ví
 svět - lo ne - bes - ké,
 to slav - né tvé dí - lo Bož - ské.

[1.] Otcě světel, děkujeme/
 Žes nám dal spatřiti opět
 Ve zdraví světlo nebeské,
 To slavné tvé dílo Božské.

2. Ó dejž i to z swé milosti,
 Ať nám slunce spravedlnosti
 Vzejde w srdcích a w nich swítí
 A tak nás pravdou oswítí.

3. Abychom w swětle chodili
 A potom i s tebou byli,
 Kdež jsi w bytu nesmrtdlném
 V swětle nepřístupitedlném.

4. Když ten št'asný den nastane
 Svatý, swatý, swatý Pane
 Budeme Tobě zpíwati,
 Dobrotu tvou vyznávati.

5. Mezitím na tomto swěte
 Opatruj nás, prosíme Tě
 Odpustě naše hříšnosti,
 Učjň nám dobře z milosti.

6. Dej církwi swé požehnání,
 v pravé víře setrvání,
 Posylňuj wěrných šafářů,
 vzdal od nás chytrost bludařů.

7. Dej naší milé vrchnosti
 Vyšší i nižší z milosti
 Pokoj, zdraví, požehnání
 K št'astnému nás spravování.

8. Na otce, matky čelední
 Okem své dobroty shlédni,
 Dej w pořádných jejich prácech
 Radu, štěstí, pomoc, prospěch.

9. Dítky w literním umění,
 i w jiném dobrém cwičení
 Posilň, aby z dané síly
 Církwi i obci sloužili.

10. Chudý lid, sirotky, wdovy
 Otcě bídných opravdový,
 Rač těšiti i žiwiti,
 Proti zlým lidem, hájiti.

11. Jak jiné obce, tak naší
 Chraň wždy Otcě nejmilejší.
 Tvé djtky jsme i poddaní,
 Ó ať nás tvá ruka brání.

12. Pošli k nám strážné anjely,
 Aby zlostné nepřátely
 I úklady jich kazili
 Vojensky wůkol nás byli.

13. Dábla, Turka, antikrista
 I jeho vojska nečistá
 Potřj; bouřky w swěte spokoj,
 Dej časný i věčný pokoj.

14. Hlad, mor i krve prolití,
 Oheň, škodná hromobití
 Zrady, mordy i různice
 Odwrat' tvá Božská pravice.

15. Úrody zemské, osení,
 Zachovej od porušení;
 Však dešť i jasno, když jen chceš,
 Nám k užitku dáti můžeš.

16. Ve všem pak, Otcě tvá vůle
 Buď jak w nebi tak zde důle!
 Jen se k nám skloň svou milostí
 A budet' nám na tom dosti.

† 17. Páne, w tuto rannj chwjlj,
 Zač sme důwěrně prosili,
 jsa všech dobrých wěcý pramen
 rač to učiniti, Amen.

CS 1949, s. 491 – 492.

Píseň w obzwlásstnjm zármutku/
složená Roku (1625.)

[1.] ROzhněwal se můg milý Pán/
Rozhněwal, na mé zlosti:
Protož sem w neštěstí vydán/
W den geho prchliwost:
R:/ Nesu bolestný kříž/
Co činit newjm giž/
Od přátel gsa opusťený/
Od Nepřátel ssaužený.

2. Ach nastogte gá bijdný čerw/
čeho sem se dopustil:
Nesga nábožný gako prw/
opatrnost sem vpustil:
R:/ Wssak vždy Pán můg
dobrý/
gá ssaffář geho zlý/
Spravedliwýt gest w saudech
swých/
y njnj w těžkostech mých.

3. Gako kuřátko stracené/
we dne y w nocy kwjlm:
Rady, pomocy nemage/
pod Nepřátel násylm.
R.: Vzko mi se wssech stran/
srdce má mnoho ran/
twář má dossla zahanbenj/
dusse milá zemdenj.

4. A wssak se předce nespustjm/
Boha mého žiwého:
Chytiw geg wjrau, nepustjm/
až vzijm pomoc geho:
R:/ Pokánj obljbjm/
polepssej slbjjm/
wjm že mně přigme na milost/
neb znám geho vprjmnost.

5. Předcet' gá chcy geho býti/
byť mne měl y zabiti:
Ranji zas mne vléčj/ tjmt' se
wjra bezpečj.
R:/ Wezmelj žiwot, zas/
obžiwj mne w swúg čas/
Má práwo ke mně gako Pán/
mocý geho gsem poddán.

6. Zhřessyl sem, ne ginému/
zhřessyl sem, ale gemu:
Chcy se k dluhům swým
přiznati/
a za milost žádati.
R:/ A cot' on mi smaže/
kdo psáti to káže?
když mne on přigme, ochránj/
kdo gemu w tom zabránj?

7. Wolám k tobě w swé vzkosti/
Bože můg na wýsosti:
Gsa w rukau bezbožných nýnj/
kteřž zle semnau mjnj.
R:/ Odpust mi mé hřichy/
zprost mne gegich pýchy:
Spomož mi z mého ssauženj,
wssaks mé sám potěssenj.

8. Pro střewa newymluweného/
milosrdenstwj twého:
Pro Krysta Gežjsse rany/
pro Ducha twého lkánj.
R:/ Genž we mne plápolá/
Abba, Otče wolá/
smilůg se nademnau prosým/
wiž gaké břjmě nosým.

9. Náležitě swých žádosti/
neumjm přednáseti:
Wssak se těssjm twé milosti/
že ráčils rozuměti:
R:/ Můg Bože, můg Pane/
ó necht' mi se stane/
ó necht' mi se milost stane/
o můg Bože, můg Pane.

† 10. Amen, gistotně Bůh slyssj/
mé srdečné vpěnj:
A w čas přjhdný pospjssj/
k mému wyswobozenj.
R:/ Mogi nepřátelē/
padnau, wěřjm cele/
nedát' mne trápati wjce/
Boha mého Prawice.

CS 1636, s. 546 – 548.

Roz-hně-val se můj mi - lý Pán, roz-hně-val
Pro-tož jsem v neš-těs - tí vy - dán v den je - ho
na mé zlos-ti: Ne-su bo-lest-ný kříž,
prch - li - vos - ti:
co či - nit ne-vím již, od přá-tel jsa
o-puš-tě-ný a od nep - řá-tel sou-že - ný.

[1.] Rozhněwal se můj milý Pán,
Rozhněwal, na mé zlosti,
Protož jsem v neštěstí vydán
V den jeho prchliwosti:
R:/ Nesu bolestný kříž,
Co činit, nevím již,
Od přátel jsa opuštěný,
A od nepřátel soužený.

2. Ach, nastojte, já bídny červ,
Čeho jsem se dopustil?
Nejsa nábožný jako prv,
Opatrnost opustil;
R:/ Však vždy Pán můj dobrý;
já šafář jeho zlý;
Spravedlivýt' jest v soudech svých
I nyní v těžkostech mých.

3. Jako kuřátko ztracené
Ve dne i v noci kvílím,
Rady, pomoci nemaje
Pod nepřátel násilím.
R.: Úzko mi se všech stran,
Srdce má mnoho ran,
Tvář má došla zahanbení
duše milá zemdení.

4. A však se předce nespustím
Boha svho žiwého;
Chytiw Jej věrou, nepustím,
Až uzřím pomoc Jeho;
R:/ Pokání obljíbím,
Polepšení sljím,
Vím že mně přijme na milost
Neb znám Jeho upřimnost.

5. Předcet' já chci Jeho býti;
Byť mne měl i zabiti;
Ranili zas mne uléči
Tím se víra bezpečí.
R:/ Vezmelj žiwot, zas
obživí mne v svúj čas:
Má práwo ke mně jako Pán
Moci Jeho Jsem vždy poddán.

6. Zhřešil-li jsem, ne jinému
Zhřešil sem, ale Jemu;
Chci se k dluhům svým přiznati
A za milost žádati.
R:/ A cot' On mi smaže,
Kdo psáti to káže?
Když mne On přijme, ochránj,
Kdo jemu v tom zabrání?

7. Volám k tobě v své úzkosti,
Bože můj na wýsosti,
Jsa v rukou bezbožných nýní,
Kteřž zle se mnou míní:
R:/ Odpust' mi mé hřichy,
Zprost mne jejich pýchy;
Spomoz mi z mého soužení;
Však tys mé sám potěšení.

8. Pro střewa nevymluweného
Milosrdenství swého.
Pro Krista Ježíše rány,
Pro Ducha swého lkání.
R:/ Jenž we mně plápolá,
Abba, Otče, volá,
Smiluj se nade mnou prosím:
Viz jaké břímě nosím.

9. Náležitě svých žádosti
Neumím přednáseti;
Však se těším tvé milosti
Že ráčils rozuměti.
R:/ Můj Bože, můj Pane
Ó necht' mi se stane!
Ó necht' mi se milost stane!
Ó můg Bože a můg Pane.

† 10. Amen, jistotně Bůh slyší
Mé srdečné upění
A v čas příhodný pospíší
K mému wyswobození;
R:/ Moji nepřátelē
Padnou, věřím, cele,
Nedát' mne trápati více
Již Boha mého Prawice.

CS 1949, s. 420 – 421.

G Ežšsý dárce milosti / sprosti:
 teli wssech žalosti / prosým rač se bez
 prodlenj / skloniti k mému modlenj :
 k dobrotě twé se vtjkám / neb newjm než
 k tobě, ni kam.

[1.] GEžšsý dárce milosti/
 sprostiteli wssech žalosti/
 prosým rač se bez prodlenj/
 skloniti k mému modlenj:
 k dobrotě twé se vtjkám/
 neb newjm než k tobě nikam.

2. ORtel přísné spravedlnosti/
 zaslaužil sem swau hrjšsnosti/
 skutků, mysslenj, y řeči/
 nemage vážně na péči/
 k tomuť se zgewně přiznávám/
 že sem tě hněwal poznávám.

3. GIstotu wssak mám tu, z wjry/
 že twá milost nemá mjry/
 a že sy y za mé zlosti/
 učinil smrti swau dosti:
 Protož, ó BEránku tichý/
 vymaž krvj swau mé hřichy.

4. VStawičný bog w swětě mám/
 nemoha odolati sám/
 prosým deg wjítězstw s Nebe/
 abych nepadl gsa bez tebe:
 Ach gistéť bez twé pomocy/
 nelze Swět, d'ábla přemocy.

5. TRwati deg mi w čistotě/
 w tichosti, w střídmém žiwote/
 w pokoře, w lásce, w swornosti/
 w naději, w trpěliwosti/
 přispoř mi wjry skutečné/
 k dosaženj sláwy věčné.

6. A Nedopausstěg stratiti/
 darů kterýchžs mi popřiti/
 ráčil z weliké sstědrosti/
 za něž tobě na wýsosti/
 wzdáwati budu wděčnau čest/
 y zde pokudž we mně Duch gest.

7. O Synu Božj gá tobě/
 poraučjm se w každé době/
 opatř mé tělo y dussy/
 gak Pánu wěrnému slussj:
 wjss co mi se nedostává/
 twát' gest moc, Králowstwj, sláwa.

8. CItjm w srdcy rozwlaženj/
 o Pane, mé potěssenj/
 popreg mi sstiasně vmřjti/
 k tobě co neyspjss přjgiti:
 Pomož k tomu, a orodůg/
 at' y mně přege Otec twůg.

†9. VSlyss nás Otče w Nebesých:
 Posvět' se gméno twé w wěrných:
 Přid' twé Králowstwj; twá wůle/
 děg se gak w Nebi tak důle:
 Chleb náss deg nám dnes; winy shlad'/
 s pokussenjm wsse zlé odwrat'.

10. Amen rcemež giž společně/
 a wěrne tomu srdečně/ etc.

CS 1636, s. 569 – 571.

Je - ží - ši, dár - ce mi - los - ti, zpros - ti - te - li wšech
 ža - los - tí, pro - sím, rač se bez pro - dle - ní
 sklo - ni - ti k mé - mu mod - le - ní: K dob - ro - tě twé se
 u - tí - kám neb ne - wím než k To - bě ni - kam.

[1.] Ježíši, dárce milosti,
 Zprostiteli všech žalostí,
 Prosím, rač se bez prodlení
 Skloniti k mému modlení:
 K dobrotě tvé se utíkám
 Neb nevím než k Tobě nikam.

2. Ortel přísné spravedlnosti
 Zasloužil sem svou hříšností,
 Skutků, myšlení i řečí
 Nemaje vážně na péči,
 K tomuť se zjevně přiznávám,
 Že sem Tě hněval poznávám.

3. Jistotu však mám tu z víry,
 Že tvá milost nemá míry
 A že jsi i za mé zlosti
 Učinil smrtí svou dosti:
 Protož, ó Beránku tichý,
 Vymaž krví svou mé hříchy.

4. Ustavičný boj v světě mám,
 Nemoha odolati sám,
 Prosím, dej vítězství s nebe,
 Bych nepadl, jsa bez Tebe;
 Ach jisté bez tvé pomoci
 Nelze svět, d'ábla přemoci.

5. Trvati dej mi v čistotě,
 V tichosti, v střídmém živote,
 V pokoře, v lásce, v swornosti
 V naději, v trpělivosti;
 Přispoř mi víry skutečné
 K dosažení slávy věčné.

6. A nedopouštěj ztratiti
 Darů, kterých mi popřítí
 Ráčils z veliké štědrosti,
 Za něž Tobě na výsosti
 Vzdávati budu wděčnou čest
 I zde, pokudž ve mně Duch jest.

7. Ó Synu Boží, já tobě
 Poroučím se v každé době!
 Opatř mé tělo i duši,
 Jak Pánu věrnému sluší;
 Víš, co mi se nedostává,
 Tvát' jest moc, království, sláva.

8. Cítím v srdci rozvlažení,
 Ó Pane, mé potěšení!
 Poprej mi štíastně umřítí,
 K tobě co nejspíš přijítí;
 Pomož k tomu a oroduj,
 At' i mně přeje Otec twuj.

†9. Uslyš nás Otče v nebesých;
 Posvět' se jméno tvé v wěrných;
 Přid' tvé království; tvá vůle
 Děj se jak v nebi, tak důle;
 Chléb náš dej nám dnes; vinu shlad';
 S pokušením vše zlé odwrat'.

10. Amen rcemež již společně
 A věrmež tomu srdečně,
 Že to dá Bůh bez pochyby
 Pro své svaté věrné sliby
 Skrz svého milého Syna,
 Jezu Krista Hospodina.

CS 1949, s. 362.

Edičné poznámky

V predkladanej edícii sprístupňujeme 8 skladieb z pôvodného vydania *Cithary Sanctorum* z roku 1636. Ide o duchovné piesne, ktorých autorom je zrejme J. Třanovský. Sú radené podľa ich poradia v prvom vydaní spevníka, ktoré jediné vyšlo pod Třanovského dohľadom. Opierame sa tak o tzv. poslednú ruku autora.

Duchovné piesne Třanovského v záujme možnej konfrontácie zverejňujeme v podobe fotokópie originálu s textami piesní zapísanými s latinkou z roku 1636. Pre potreby hudobných interpretov sme rozhodli uvádzať súbežne s pôvodným textom aj text transkribovaný do moderného českého pravopisu. Využívame pri tom vydanie *Cithary Sanctorum* z roku 1949. Umožňujeme tak bezprostrednú komparáciu pôvodného textu z roku 1636 a ustálenej podoby textu vo vydaní z 20. storočia. V textoch tak možno sledovať vzniknuté odchýlky, ktoré sa počas stáročí vytvorili. Chceme, aby predložené skladby boli využiteľné tak muzikológom, ako aj interpretom.

V *Cithare Sanctorum* z roku 1636 je použitý tzv. bratský pravopis, ktorý sa snažíme zachovať aj pri edícii vybraných duchovných piesní. Bratský pravopis mal niekoľko špecifik:

- [s] sa v transliterovaných textoch prepisuje ako <ſ>. V našej edícii používame grafému <s>, napr. ſwět – swět
- [š] sa píše ako <ſſ>, v našej edícii používame <ss>
- [ou] sa píše ako <au>
- [j] sa píše ako <g>, niekedy <y>
- [v] sa píše ako <w>
- [u-] na začiatku slova sa píše ako <v->
- [í] sa píše ako <j>

Editorial Notes

This edition presents eight compositions from the original, 1636 edition of *Cithara Sanctorum*. All are hymns presumably authored by Tranoscius. They are ordered according to their sequence in the first edition of the hymnal, which was the only one published under Tranoscius's supervision. In this way, we rely on the so-called last touch by the author.

For comparison, we bring photocopies of the originals of Tranoscius's hymns on the left side and the texts of the hymns written in Latin script in the year 1636 on the right side. For performers, we have transcribed the texts and the melodies of the pieces into modern Latin script and modern notation. We adopted the transcription of the texts into modern Czech spelling from the 1949 edition of *Cithara Sanctorum*. This facilitates a direct comparison of the original text of 1636 and the standardized version of the text in the twentieth-century edition. In this way, the deviations that came into being over the centuries can be seen easily. We wanted these compositions to be usable both by musicologists and performers.

The 1636 *Cithara Sanctorum* uses the so-called Fraternal spelling and we have tried to maintain it even in this edition of selected hymns. Fraternal spelling had several specificities:

- in transliterated texts, [s] is transcribed as <ſ>. This edition uses the grapheme <s>, e.g. ſwět – swět
- [š] is written as <ſſ>, this edition uses <ss>
- [ou] is written as <au>
- [j] is written as <g>, sometimes <y>
- [v] is written as <w>
- [u-] at the beginning of a word is written as <v->
- [í] is written as <j>

Z notačnej stránky v *Cithare Sanctorum* (1636) je použitá čierna päťlinajková osnova a biela menzurálna notácia, ktorá je jednotná vo všetkých piesňach v celom spevníku. Pri zápise jednohlasných melódií boli využívané rytmické hodnoty od maximy po fusu. Vo všeobecnosti sa v 17. storočí používali väčšie notové hodnoty ako v súčasnom notovom zápise. V rámci edície používame pre lepšiu čitateľnosť o polovicu menšie notové hodnoty. Melódie duchovných piesní sú v spevníku zapísané v rôznych c-klúčoch (sopránový, altový, tenorový). V edícii ich prepisujeme do husľového klúča, pričom podľa potreby sme niektoré melódie zapísali o oktávu vyššie.

Vychádzali sme z exemplárov prvého vydania *Cithary Sanctorum*:

- v knižnici *Tranoscia* v Liptovskom Mikuláši, signatúra X. G. 3.
- v *Slovenskej národnej knižnici v Martine*, signatúra SNK SE 2318.
- v *Ústrednej cirkevnej kancelárii Českobratskej cirkvi evanjelickej* v Prahe, signatúra II.T.31
- v *Muzeu regionu Valašsko* vo Valašskom Meziříčí, signatúra L 439

Faksimilové vyobrazenia použité v publikácii pochádzajú z exemplárov v Liptovskom Mikuláši a v Martine.

As for notation, the 1636 *Cithara Sanctorum* uses black five-line staves and white mensural notation uniformly for all the hymns throughout the hymnal. The notation of the melodies employs rhythmic values from maxima to fusa. In general, seventeenth-century notation preferred larger rhythmic values than contemporary notation. For better legibility, we have used values smaller by half in this edition. In the hymnal, the melodies of the hymns are written in C-clefs (soprano, alto, tenor). These have been transcribed into treble clef here and, wherever it was necessary, the melodies were transposed an octave higher.

We consulted the following copies of the first edition of *Cithara Sanctorum*:

- in the *Tranoscius Library* in Liptovský Mikuláš, shelfmark X. G. 3.
- in the *Slovak National Library* in Martin, shelfmark SNK SE 2318.
- in the *Central Church Office of the Evangelical Church of Czech Brethren* in Prague, shelfmark II.T.31.
- in the *Wallachian Regional Museum* in Valašské Meziříčí, shelfmark L 439.

The facsimile images in our publication are from the copies in Liptovský Mikuláš and Martin.

Revízná správa

Poznámky

Revízná správa zahŕňa komentár objasňujúci niektoré obsahové a jazykové nuansy Tránovského piesní, ktoré môžu byť súčasnému čitateľovi menej zrozumiteľné. Nachádzajú sa tu vysvetlivky a preklad niektorých slov z archaickej češtiny. Pri odkazoch na biblické pasáže, ku ktorým sa pieseň vzťahuje, využívame štandardne používané skratky z Biblie. Prvé číslo vždy označuje strofu a číslo za čiarkou označuje verš piesne.

1. Slysste pobožnj Nowinu

2, 2: Mt 22, 43; Mk 12, 37; Lk 20, 44

3, 4: podľa prorockých kníh, v zhode s výrokmi (starozákonných) prorokov; Mt 1, 22.

4, 2: podľa kresťanskej vierouky má Kristus tri úrady: kňazský, prorocký, kráľovský

5, 4: Kol 3, 24

6, 2: Ž 2, 1

7, 3: poslému – prichádzajúcemu

9, 4: Ž 110, 4; Žid. 7

13, 2: Sion je jeruzalemský pahorok stotožňovaný s Chrámovou horou, t. j. miestom jeruzalemského chrámu, ktorý bol už v Starej zmluve vnímaný ako Hospodinovo sídlo (napr. 1Kr 9, 3; Iz 52, 8; Ez 43)

14, 1: že – v texte pôvodne „lže“

16: Amen – hebr.: staň sa

2. Genž sy trpěl za nás

2: Iz 7, 14; Iz 53, 3 – 7; Zach 9, 9 a i.

4, 1: Mt 27, 30; Mk 15, 19

Critical Notes

Notes

These Notes contain commentaries clarifying some contentual and lingual nuances of Tranoscius’s hymns that might not be fully intelligible to contemporary readers. It also contains explanations and translations of some archaic Czech words.

Standard Bible Abbreviations are used for the references to the Biblical passages on which the hymns are based. The first number indicates the stanza and the number after the comma the verse of the hymn.

1. Slysste pobožnj Nowinu

2, 2: Mt 22:43; Mk 12:37; Lk 20:44

3, 4: according to the prophetic books, corresponding to the prophecies of (Old Testament) prophets; Mt 1:22.

4, 2: according to Christian doctrine, Christ holds a threefold office: of priest, prophet, and king.

5, 4: Col 3:24

6, 2: Ps 2:1

7, 3: poslému [the coming one]

9, 4: Ps 110:4; Heb 7

13, 2: Zion is a hill in Jerusalem, identified with the Temple Mount, i.e., the place of the Temple in Jerusalem, viewed already in the Old Testament as the abode of God (e.g., 1Co 9:3; Is 52:8; Ezk 43)

14, 1: že – the original text says “lže” [that]

14, 16: Amen – “let it be so” in Hebrew

2. Genž sy trpěl za nás

2: Is 7:14; Is 53:3-7; Zch 9:9 etc.

4, 1: Mt 27:30; Mk 15:19

3. Poděkugmež

2, 1: F 2, 18

7, 16: Amen – hebr.: staň sa

4. Otče Nebeský Bože

2, 2: musyl (sic)

2, 3: Ž 22, 2; Mt 27, 46; Mk 15, 34

3,4: Ž 6, 2; 9, 13; 31, 9; 86, 3; 123, 3

5, 2: Nm 21, 6

6, 2: gsa – súc (prechodník slovesa byť)

7, 2: Duch Svätý sa tradične označuje ako „Sladký host“

9, 2: R 8, 13

5. Ay diwná Maudrost, dobrota

Mt 26, 26; Mk 14, 22; Lk 22, 19

2: Kol 1, 18

3, 3: kterak – akým spôsobom

4: Emanuel (hebr.) = Boh s nami

4: R 8, 31

4, 2: puntovat – tajne zjednávať

4, 6: ostogj – ob stojí

4, 7: dowěrná – důvěrná/ důverivý

5, 2: mdlého – slabého

5, 3: vdjlij – udelí

6: 1K 11, 27 – 28

7: Ef 4, 22

7, 4: z zůg – vyzuj (spievať na jednu slabiku)

7, 8: na se – na seba

8: Pozri bližšie Lutherov Veľký katechizmus, 5. časť (V, 37)

9: Mt 8, 8; Lk 7, 6

9, 4: gsa – súc (prechodník slovesa byť)

9, 6 rcy – říci/ povedat’

3. Poděkugmež

2, 1: Php 2:18

7, 16: Amen – “let it be so” in Hebrew

4. Otče Nebeský Bože

2, 2: musyl (sic) [had to]

2, 3: Ps 22:2; Mt 27:46; Mk 15:34

3, 4: Ps 6:2; 9:13; 31:9; 86:3; 123:3

5, 2: Nm 21:6.

6, 2: gsa (transgressive form of the verb “be”)

7, 2: the Holy Spirit Duch is traditionally called the “Sweet Host”

9, 2: Rm 8:13

5. Ay diwná Maudrost, dobrota

Mt 26:26; Mk 14:22; Lk 22:19

2: Col 1:18

3, 3: kterak [in which way]

4: Emanuel, Immanuel (Hebrew) = God with us

4: Rm 8:31

4, 2: puntovat [negotiate in secret]

4, 6: ostogj [proves himself]

4, 7: dowěrná [trusting]

5, 2: mdlého [weak]

5, 3: vdjlij [grants]

6: 1Co 11:27-28

7: Eph 4:22

7, 4: z zůg (to be sung on one syllable)

7, 8: na se [on himself]

8: For more details, see Luther’s Large Catechism, Part Fifth (V:37)

9: Mt 8:8; Lk 7:6

9, 4: gsa (transgressive form of the verb “be”)

9, 6: rcy [to say]

10, 6 poličkowán - bitý (Kralická b.: 1Kor 4, 11)

10, 7 uplwán - opľutý mrskán – vyšľahaný, bitý niečím pružným

6. Otče swětel, děkugemet’

2, 2: Slnko – tradičný božský symbol (porovnaj Ž 84, 12). Možno nájsť

aj ako symbol Krista. (Mal 3, 20)

7, 3: požehnénj (sic)

7. Rozhněwal se můg milý Pán

2, 1: nastogte – pomoc; beda!

5: ulécj – vylieči

7: Ž 130

8. GEžjssy dárce milosti

1, 3: bez prodlenj – bez zdržania

3: Ef 2, 8

4, 4: gsa – súc (prechodník slovesa byť)

10, 1: rcemež – hovorme

10, 6: poličkowán [beaten] (Bible of Kralice: 1Co 4:11)

10, 7: uplwán [spat upon]; mrskán [scourged]

6. Otče swětel, děkugemet’

2, 2: Slnko [the Sun] – a traditional symbol of God (Cf. Ps 84:12).

Also, a symbol of Christ. (Mal 3:20)

7, 3: požehnénj (sic) [bless]

7. Rozhněwal se můg milý Pán

2, 1: nastogte [help; woe!]

5: ulécj [will heal]

7: Ps 130

8. Gežjssy dárce milosti

1, 3: bez prodlenj [without delay]

3: Eph 2:8

4, 4: gsa (transgressive form of the verb “be”)

10, 1: rcemež [let us speak]

Edícia / Edition *Musicalia Istropolitana*

1 Kompozície zo *Zbierky hudobnín uršulínskeho kláštora v Bratislave* (18. – 19. storočie) / Compositions from the *Music Collection of the Convent of the Ursulines in Bratislava* (18th – 19th Centuries)

1/1 **František Xaver Tost** (1754 – 1829): Duetto pastorale: *Bone Jesule*

1/2 **Johann Nepomuk Hummel** (1778 – 1837): Aria in F dur: *Sancte Pater*

2 **Johann Matthias Sperger** (1750 – 1812): *Ave Regina in G*

3 **Tobias Michael** (1592 – 1657): *Jsrael hat dennoch Gott zum Trost*

4 4/1 **Lubický spevník**, 17. stor. (ms.) – výber / **Lubica Hymnal**, 17th Century (ms.) – Selection: *Te Deum laudamus / Te Boba chwalime*

4/2 **Georgius Tranoscius Teschiniensis / Jiří Třanovský** (1592 – 1637): Duchovné piesne zo spevníka *Cithara Sanctorum* (1636) – výber / *Hymns from the Cithara Sanctorum* (1636) – Selection

5 **Matthäus Apelles von Löwenstern** (1594 – 1648):

5/1 *Alleluja. Lobet den Herren in seinem Heiligtum*

5/2 *Zion Spricht. Der Herr hat mich verlassen*

5/3 *Lobe den Herren meine Seele, Nun danket alle Gott*

5/4 *Erbarm dich mein, o Herre Gott*

5/5 *Das ist der Tag den der Herr macht, Lobet den Herren alle Heiden*

6 **Jean-Baptiste Besard** (ca 1567 – ca post 1617): **Thesaurus Harmonicus** (Coloniae Agrippinae 1603)

6/1 *Liber Primus: Praeludia – výber / Selection*

7 **Daniel Speer** (1636 – 1707): **Philomela Angelica Cantionum Sacrarum** (1688)

7/1 *O Jesu meus amor, Venite qui esuritis, Venite gentes*

7/5 *Ecce concipies in utero, Ecce annuncio vobis gaudium, Ecce quomodo moritur justus*

8 Kompozície z archívov v Nitre (18. – 19. storočie) / Compositions from Archives in Nitra (18th – 19th Centuries)

8/1 **Anton Zimmermann** (1741 – 1781): *Cassatione Ongherese*

8/2 **Ignaz Aloys Hubler** (18. – 19. storočie / 18th – 19th Centuries): *Missa brevis ex E*

9 **Samuel Capricornus** (1628 – 1665): **Opus Musicum** (Nürnberg 1655)

9/1 *Benignissime Jesu* (no. 15), *O venerabile Sacramentum* (no. 18)

10 Organové tabulatúrne zborníky *Levočskej zbierky hudobnín* (17. storočie) – výber z repertoára / Organ Tablature Books from the *Levoča Music Collection* (17th Century) – Selection from the Repertoire

10/1 **David Thusius ex Comitatu Mansefeldico** (16. – 17. storočie / 16th – 17th Centuries): *Magnificat octavi toni*

10/2 **Valentin Judex** (16. – 17. storočie / 16th – 17th Centuries): *Missa super Rectius vives (à 6)*

11 Cirkevné kompozície z archívov v Banskej Bystrici – výber z repertoára / Sacred Compositions from Archives in Banská Bystrica – Selection from the Repertoire

11/1 **Ján Egry** (1824 – 1908): *Pät kompozícií s mariánskou tematikou / Five Compositions with Marian Themes*

